

VLAȘTARUL

B. B. B. B.

„VLĂSTARUL“

REVISTA LICEULUI „SPIRU HARET“

Director Prof. V. V. HANEȘ

COMITETUL DE ELEVI

CUDALBU IOAN, MOSCUNA OCTAV, POP MIRCEA, STERIADI
NICOLAE, TEODOREANU DAN cl. VIII-a
DRAGOMIRESCU-BARANGA ALEXANDRU, FLORIAN GEORGHE,
LĂZĂRESCU DAN, MANOLESCU MIHAIL, ROMNICEANU MIHAIL cl. VII-a

Redacția și Administrația:
LICEUL „SPIRU HARET“, STR. ITALIANĂ Nr. 31 • BUCUREȘTI

ABONAMENTE: PE UN AN 40 LEI

ANUL XII

SUMARUL

Nr. 2-3

1. Constatări	de Mișu Popescu
2. Pictură franceză modernă	Al. M. Paleologu
3. Spiru Haret, vazut de un tânăr	Al. Dragomirescu-Baranga
4. Grigore Alexandrescu	Octav Moscuna
5. Feldioara	Petre Antonescu
6. Himere	N. Oancea
7. Mistuirea lui Nicolae Milescu în China	Igor Bloch
8. „Frigul“	Mihail M. Mihail
9. Excursia pe Valea Teleajenului, a clasei VIII.	Paul Petrea
10. Cronică Plastică	Mihail M. Manolescu
11. Cronică Teatrală	Dinu Manoil
SUPLIMENT INCHINAT ARDEALULUI	
12. Ardealul	de Mircea Pop
13. De ce iubesc eu Ardealul?	Dan Teodor Sîdănescu
14. Doctrina lui Simion Bărnuțiu	Cezar Popescu
15. Navele lui Slavici	M. Hârbolescu
16. Romanul lui Liviu Rebreanu	M. Manolescu
17. Gh. Coșbuc	Gh. Florian
18. Octavian Goga	Prof. Nițulescu
19. Drama lui Lucian Blaga	Al. Dragomirescu-Baranga
20. Pagina liceului nostru	
21. Pagina jocurilor	
22. Rubrica matematică	
Reproduceri după pictorul Tache Soroceanu	

VLĂSTARUL

Anul XII, No. 2—3

Revista Liceului „SPIRU HARET“

1935

CONSTATARI

Când privesc în zarea cărților, pe unde s'au purtat pașii sfioasei publicații, ca să ajungă la ceace este astăzi, nu pot să-mi stăpănesc simțirea de bucurie adevărată, ce mă cuprinde.

E firescă susținerea de bucurie ce învăluie sufletul, când vezi că profesorul, mână în mână cu elevul, înfiripează un drum bun și în cale sănătoasă.

Căci e adevărat că omul de valoare, Profesorul V. V. Haneș, de a cărui muncă s'au bucurat tinerii, mulți ani deardândul, cum și Profesorul George Marinescu, conducătorii de ieri și azi, au pornit cu hotărâre să dea viață unor gânduri frumoase, ajutați între timp, de mult cumpănitul Director D-I Dimitrie Focea.

Gândul a prins și îndată, un buchet ales de tinere vârstare, a răsărit la chemarea lor. De când a pornit pe drumul său, „Vlăstarul“ a continuat să-și și strânse rândurile.

Care este mirajul ce face ca o flacăra, cu sfioasă palpare, să stea în calea vânturilor, să nu se stingă?

Ce să fie, dacă nu credința?

Pe cine n'a întărit credința, odată pornit cu ea la drum?

Pentru aceasta, frunzele care se învăluie în toate vijeliile, tinerele Vlăstare, care încearcă pe deoparte să fie niște ucenici ai scrisului și pe de alta să caute înțelepciunea vieții, din care să iese întregii, nu vor putea înainta decât pe calea credinței, lumina primilor pași.

Ii văd neincetat căutând cu interes tot ce simt că le măresc puterile.

Altă dată, când școala românească se înfiripa modest, mult ar fi dat cei din acele vremuri să poată fi călăuziți de dascăli cu adevărat luminați.

Drept, cazuri izolate s'au ivit în viața noastră culturală și atunci, câtă cinste au făcut Neamului.

Nu era călăuzit de alte gânduri marele dascăl Heliade. El vedea că pregătirea, care se face izolat, n'aduce roade multe, dar ținea ca orice lucru să fie coordonat.

Și rând pe rând calea s'a tot curățit; iar școala românească prinse mai multă viață. Astfel am mers până când, în viața noastră culturală, apăru marele om, Spiru Haret.

Apostol în adevăratul înțeles al cuvântului, a știut să se ridice deasupra oamenilor și să fie marele exemplu.

Călăuziți de duhul patronului, a cărui viață e săpată adânc în sufletele tuturor, dascăli și elevi, unii prin slaturile lor, ceilalți prin muncă și ascultare, îi aduc neincetat prinosul recunoștinței.

Un lucru mai este de făcut: s'fătătorii să fie cât mai aproape de sufletul copiilor.

De surprind apucături deosebite, mare păcat să nu țină seamă de scântea sfioasă care li cărește.

Deși s'a pornit pe drumul acesta, totuși isbânda deplină la care vor ajunge cei cari au început lupta, va fi tot de partea celor cu sufletul tare și credința hotărâtă.

Constat cu bucurie, că vâstarele grupate în frumosul buchet, își îndreaptă gândurile către Neam.

Din ce în ce cântăreții pământului nostru formează preocupările de căpetenie, în timpul din urmă.

Cu aceasta vor constitui frumos exemplu pentru toți cei dinprejur și pentru cei cari le vor urma.

Nu ne putem reține să le dorim întreagă izbândă și tot mai mult spor, în faptă bună și înțelepciune.

Mișu Popescu

VLĂSTARUL

+ 1 +

PICTURĂ FRANCEZĂ MODERNĂ¹⁾

Expoziția de pictură franceză de la sala Dalles este interesantă mai ales prin faptul că ne arată evoluția picturii în veacul al nouăsprezecelea. Veacul al nouăsprezecelea a trecut plastica de pe marile clasicismului pe cele ale impresionismului actual, care în fața desăvârșirii sale este tot un fel de neo-clasicism.

Foarte just observă istoricul de artă André Michel că istoria picturii se poate împărți în trei mari perioade: prima, dela origini până la Renaștere, epocă în care pictura se reduce la decoratiunea suprafețelor; a doua, epocă a clasicismului²⁾ dela Renaștere până în secolul XIX-lea, când începe a treia perioadă, în care se operează evoluția de care am vorbit mai sus.

Această evoluție a picturii în veacul al nouăsprezecelea e caracteristică mai ales în Franța, de unde au pornit toate curentele din plastica contemporană. De aceea, e binevenită expunerea picturii franceze a aceluia veac.

După umila-mi părere, expoziția dela Dalles e încoronată de două opere diametral opuse ca stil și compoziție: e vorba de două nuduri: „Odalisca” a lui Delacroix și „Nu dans l'atelier” de Henri Matisse. Prima, operă clasică și oarecum academică, se distinge prin perfecțiunea compoziției ca și prin viața pe care geniul lui Delacroix știa s'o însule atitudinilor statice. Acest tablou pe care-l putem admira la Dalles este al doilea consacrat de artist aceluiași subiect. Primul fusese expus în 1847 și cumpărat de un amator belgian, după cum ne anunță o notă din catalogul expoziției. Faptul că artistul reia a doua oară motivul, dovedește interesul pe care i-l-a purtat însuși, și efortul de a-l perfecța.

În afară de calitatea culorii, Delacroix manifestă în această pânză și o particularitate de execuție specială. Felul de a pune culoarea este în sensul forme și contribuie a o scoate în relief: „Quand le modèle, la brosse de l'artiste tourne dans le même sens, et la pâte, suivant la direction de la lumière, ne heurte jamais les rayons qui s'épanouissent sur le tableau”, spune Thoré în „Salon de 1848”.

Pânza lui Matisse, „Nu dans l'atelier” se semnalează imediat ochiului, prin, cum spune

1) Pe marginea expoziției dela Dalles.
2) Evident, denumirea dată aci e prea largă dacă analizăm cât de sumară această perioadă. Fiecare secol a imprimat nota sa specială în clasicism. Alul e clasicismul Renașterii, altul al veacului XVII, altul al veacului XVIII. Dăr se unesc în câteva plastica acestei mari perioade tînde să fixeze obiectele în spațiu, cu proporțiile și relieful lor.

d-l Zambaccian într'un articol din *Revista Fundațiilor Regale*: „exuberanța cromatică” atît de caracteristică acestui artist. Ceiace încanta mai ales la Matisse este puritatea care se desprinde de pe pânzele sale. Naivitatea desenului, de un caracter oarecum copilăresc, în acord cu luminozitatea coloritului, e de un efect artistic incântător ca încercările plastice ale unui copil talentat. Nu vom merge până a-i acorda lui Matisse genialitate, dar talentul său are caracterul seninătății geniului. Dealtfel, în articolul citat al d-lui Zambaccian sunt reproduse cuvintele artistului: „Ce que je rêve, c'est un art d'équilibre, de pureté, de tranquillité, sans sujet inquietant et préoccupant, qui soit... un lâinifiant, un calmant cérébral, quelque chose d'analogue à un bon fauteuil qui délasse des fatigues physiques”. Mai multă analogie cu „un bon fauteuil... etc.” dedit „Nu dans l'atelier”, prezintă o altă pânză, intitulată „Deux femmes dans la verdure”. Mai puțin bogată din punctul de vedere al coloritului, este totmai prin aceasta, dacă se poate spune, mai odihnoitoare, cu un caracter mai pronunțat de „lâinifiant”.

Expoziția ne arată și un reușit portret de Pissarro, interesant mai ales pentru procedeul acestui artist. Pissarro e însă mai ales admirabil ca peisagist: „Entrée de village”, dela Louvre, exprimă toată măsura talentului său, care nu se bucură de toată considerația meritată.

Pictorul Othon Friesz este reprezentat la Dalles prin două ale sale pânze diametral opuse calitativ: un nud, de un admirabil efect plastic, într'un colorit sobru dar caracteristic și un peisagiu, „Le jardin de Toulon”, care-i o confuzie generală a coloritului și a desenului. Se văd niște copaci, cari par'ar fi niște șerpi, pe un fond problematic, totul bizar colorat.

Sisley, delicatul poet al culorilor, are locul său în Expoziția dela Dalles, printr'un „Pont de Suresnes”. E interesant în procedeul lui Sisley faptul că își începea totdeauna tablourile cu cerul³⁾. Astfel produce el luminozitatea cadrului care servește de bază scanteietoarelor sale acorduri cromatice. „Le Pont de Suresnes” este una din cele mai frumoase pânze ale expoziției. Arta lui Sisley ține strâns de impresionismul lui Claude Monet, cea mai reprezentativă figură a curentului. Subiectul operii maestrului Monet și subtilul lui discipol Sisley este un eter colorat ce se reflectă într'o oglindă fluidă. Sisley a pictat cu predilecție malurile Seinei, la orice

3) Vezi: André Michel: „Histoire de l'art”, vol. XVIII.

Continuare în pag. VIII-a

VLĂSTARUL

→ 2 ←

SPIRU HARET¹⁾

— VĂZUT DE UN TÂNĂR —

Pentru moșii noștri, tânărul profesor Spiru Haret, era un reformator, care pentru concepțiile lor, puțin înaintate, părea revoluționar în doctrina sa; pentru tații noștri ministrul Spiru Haret, era un doctrinar care înțeluse rostul veacului în care trăiește și înțeluse sensul dezvoltării sociale; iar pentru noi, bărbatul de stat Haret este promotorul unei dezvoltări sociale,

care așa cum a fost concepută de el ar fi adus desigur fericirea patriei.

Haret ni se prezintă nouă, distilat de decenii, sub tripla personalitate de om de știință, pedagog și îndrumător cultural al întregii națiuni și doctrinar politico-social.

Ca om de știință, Haret a dat în țara noastră o nouă dezvoltare științelor pozitive, reformându-le după modelul occidentalului.

Tot odată el a înțeles să-umple și unele lacune din învățământ, creînd cât mai multe manuale, atât de curs superior, cât și de curs secundar.

¹⁾ Cu ocazia sărbătoririi patronului.

Dacă personalitatea lui Haret ca om de știință este importantă, personalitatea sa de pedagog este covârșitoare pentru întregul neam românesc.

Îndrumător cultural fiind cu câțiva ani înainte Koșlincianu; care și el căutase să desvolte învățământul nostru pentru a putea scoate din întuneric poporul, atât de afundat în lenevia orientală și în completa neștiință, de către dominația Porței și cisma musulăscă.

Dar după ce a realizat, puținul care l-a realizat, a trebuit să se retragă pentru că era incompatibil situația de prim-ministru al lui Cuza-Vodă cu aceea de sftinic al lui Carol I.

După el, Maiorescu, în cadrul recei sale doctrini, a căutat să dea o dezvoltare învățământului și în special celui rural. Dar dela doctrină la realizarea concretă este un pas pe care Maiorescu, cu toată înalta lui superioritate intelectuală, nu l-a putut face niciodată.

Acum, la începutul lui 1900, destinele ministerului instrucțiunii trec în mâinile lui Haret.

Care era situația școlilor noastre? Învățământul secundar și cel superior, în plină înflorire dădea din ce în ce mai mulți funcționari statului și intelectuali culturii înalte, în timp ce la șale analfabeticul trona și completa neștiință băntuia, împiedicînd jărănimea dela orice zăușniță spirituală.

Haret și-a înțeles menirea — și în asta constă nemăsurata-i superioritate.

Desvoltarea unui popor nu se poate face decât de jos în sus. Cu o ușoară poezie la clasele superioare, așezată pe un fundament lipsit de orice existență într'o viață spirituală cât de redusă, nu se poate realiza dezvoltarea unui popor.

Munca trebuia luată dela capăt, căci nimic efectiv (în afară de legea învățământului primar de sub Cuza) nu se realizase până atunci; totul era o copie meschină și virtuală a occidentalului; nimic nu era larg și produs real al poporului român.

Prin funcționarii de sub directa sa supraveghere, prin învățători, Spiru Haret, căută să realizeze lumina șalelor fără de care dezvoltarea spirituală a românismului nu putea fi creată.

Și opera lui Haret a fost într'atît încununată de succes, încât influența pe care El o exercita asupra învățătorului și indirect asupra țărânului român mergea până aproape de a adora mistică ce-i confundă personalitatea în legendă.

Cezar Petrescu scrie undeva: „în tot ce a săvârșit, de când a descălecat în satul Ponoare

VLĂSTARUL

→ 3 ←

mereu i se părea că-l urmăresc ochii lui (a lui Spiru Haret N. R.) și că-l aprobă sau îl osîndesc. Pentru toți era destul atât să-l simtă undeva, prîsgeghind de departe la soarta lor, a tuturor, nu a unuia; la faptele lor, ale tuturor nu ale unuia.

Rezultatele acestei bine-venite și reușite influențe sunt cunoscute: spiritualitatea românească a făcut un pas înaintea pentru că țărănul a intrat în lumina slovei.

Ca om politic, Haret și-a identificat personalitatea cu aceea de pedagog național.

Haret a înțeles că promovarea românismului

nu poate fi efectuată înainte de promovarea elementului țărănesc. Așa că Haret a avut ca punct principal al doctrinei sale ridicarea țărănului prin improprietățile și vot universal, acțiuni cari să fie precedată de o puternică activitate culturală.

Vremurile au precipitat evenimentele și evoluția firească preconizată de Haret către forma ideală de stat, nu a putut fi îndeplinită. Dar nu-i vina lui Haret și nici a altora căci: nu's vremurile sub cărma omului, ci bietul om sub vremuri.

Al. Dragomirescu-Baranga

GRIGORE ALEXANDRESCU

Acum 30 de ani „mergea în tăcere și neșagat în seamă, fără steaguri, fără tobe și fără surle, dricul modest în care erau rămășițele pămîntului ale poetului Alexandrescu”. Astfel descrie Ion Ghica înmormîntarea lui Grigore Alexandrescu. Astăzi Alexandrescu este pentru literatura noastră o impozantă figură. Se cuvine să-i aducem omagiul nostru prin acest articol.

Iată cum zugrăvește Ion Ghica pe Alexandrescu într-una din scrisorile lui către Vasile Alexandri: „...înăfășurat într'un surtuc cafeniu, oacheș, foarte oacheș, părul negru, sprâncenele groase imbinat, ochii căpriei și scanteitori... și către sfârșitul scrisorii: „...un suflet mare și nobil, o inimă curată și generoasă, vesel și glumeț, îi plăcea societatea aleasă, și dacă căuta câteodată singurătatea, era mai mult o alinare la amărăciunile vieții”.

Grigore Alexandrescu s'a născut la 1812 la Târgoviște. Este al treilea poet, ce se naște între zidurile bătrânei cetăți. La început a dus-o greu. De mic rămâne orfan; în 1830 vine în București și locuiește „într'un beciu sub scară la Mitropolie la unchiul său, Părintele Ieremia”. Face cunoștință cu Iancu Văcărescu, pe care-l numește „cântător al primăverii”, cu Eliade Rădulescu, cu Ion Câmpineanu, precum și cu alți corifei ai mișcării naționale și literare de atunci. La școala lui Vaillant face cunoștință cu I. Ghica, cu care leagă o strînsă prietenie.

Intră apoi în armată ca junker, dar nu-i place și demisionază. În 1841 e la Djurdj — o închisoare, în mahalaua Gorgani dar nu junker, nu copist, ci ca pensionar sub chee și cu pază de soldat cu pușcă la ușă. Fusese acuzat că atacă guvernul rusesc în fabula „Lebăda și Puii corbului”. În urmă, după trei luni, este eliberat. Sub Bibescu-Vodă este numit ministru interimar la culte, iar sub Cuza-Vodă membru

în comisia centrală dela Focșani. Din nefericire, incurând are soarta pe care mai târziu trebuia s'o aibă și Eminescu. Dar spre deosebire de aceasta, agonia vieții lui l-a ținut izolat de restul lumii 15 ani. În ziua de 25 Noiembrie 1885, odată cu apusul soarelui, se stinge și steaua vieții poetului. „La 28 Noiembrie e îngropat fără nici o pompă, fără sgomot urmat de cățiva prieteni în limbița care, după 4 ani de zile, un dric putra și pe Mihail Eminescu”.

Grigore Alexandrescu a scris poezii lirice și didactice. În grupa poeziilor lirice intră poeziile patriotice, filozofice precum și elogiile în care își cântă durerea sa personală. Satirele, fabele și epistolele alcătuiesc poeziile sale didactice.

În poeziile sale patriotice (Umbra lui Mircea la Cozia, Răsăritul lumii la Tismana, Trecutul la Mănăstirea Dealului) după ce evocă trecutul glorios, îl pune pe acesta în antiteză cu prezentul — procedeu romantic — pentru ca apoi să-și arate încrederea în viitorul strălucit al patriei și neamului său. Iată ce spune I. Ghica despre Grigore Alexandrescu ca poet al trecutului: „Lăudată fie memoria marelui poet, a cărui pană a știut să învieze muzele glorioase ale eroicului nostru trecut și a împodobit vechile tradițiuni legendare ale istoriei naționale, imbrăcându-le în strălucitele culori ale bogatei sale imaginațiuni”.

În poeziile sale filozofice se simte influența lui Lamartine. În „Meditație” găsim și reflexiuni față de zădărnicia celor omenești:

„Când tot ce e'nalt cade și când mărvea pierde,
Mărvea, înălțarea la ce le mai dorim?”.

În „Anul 1840” se remarcă idealurile și sentimentele sale umanitariste. Spirit democrat, cu orizonturi largi, adănc îndurerat de rezultatele nenorocite ale războaielor el cere anului 1840 s'aducă o turmă și-un păstor:

„O am prezis atâta, mărje, reformator!
Începi, preț, răsloarnă și înbunătățează,
Arată semn acelor ce nu voesc să creadă
Adu fără zăbavă o turmă și-un păstor”.

Înțelegând prin turmă egalitatea dintre popoare, iar prin păstor, pe-un păstor sufletesc — pe Dumnezeu.

Se mai observă deasemenea modestia sufletului său, care pentru el nu cere nimic nou: an:

„Eu nu îți cer în parte nimica pentru mine;
Soarta-mi cu a mulțimii aș vrea să o unesc;
Dacă numai asupra-mi nu poți s'aduci vr'un bine
Eu răs de-a mea durere și o disprețuesc.”

Iar mai apoi adaugă:

„Și trăsesc în durere ca'n elementul meu.

Putem prin urmare conchide că „Anul 1840 este cea mai grandioasă izbucnire a altruismului exaltat, care împinge pe om să se nege pe sine înainte folosului obștesc, mulțumindu-se cu speranța lui uriașă în îndreptarea sigură a omenirii”. (I. Trivale — Cronici literare).

În poeziile durerii sale personale (Miezul nopții și Adio la Târgoviște) în cadrul atât de romantic al ruinelor, el plînge moartea timpurie a părinților săi:

„De când pierdui părinți-mi' trei ierni întregi
(trecură.

Trei ierni, căci după ierne viața-mi rotesc,
Căci zilele-mi ca țarina de viscolose-mi jură;
Copaci din miezul ternii, ce vânturi îi călătesc”.

precum și trista sa soartă:

„Din sânul mamei mele, născut în griji, necazuri,
Restriștea mi-a fost leagăn, cu lacrimi m'am
lăcrănit

1) „Din ziua intristării” în unele ediții.

Moscuna I. Octav

FELDIOARA

— VREMEA TRECE, VREMEA VINDE —

La 20 km. de Brașov, mergând spre Sighișoara se găsește situată Feldioara, o floare ce crește pe ruina unei vieți trecute. Orașul se află încorporat în grupul celor „Siebenbürgen”, cari formează o regiune caracteristică a „Țării Bărsei”.

Așezat pe o limbă de pământ, ce înaintează îndrăzneț, orașul păstrează încă și acum urmele unei vechi cetăți feudale, opera cavalerilor teutoni.

Sășii, în număr de 1000 familii povestesc

Ca ale mării rezeși și groaenice talazuri
De vântul reiei soarte spre stânci am fost gonit”.

(Adio la Târgoviște).

„Lăsat strein în lume, lipsit de orice bine,
Văzând că nu-mi rămâne plăcere pe pământ,
Văzând zilele mele de suferințe pline,
Put mîna p'a mea frunze și caut un mormânt”.

(Miezul nopții).

Satierele și fabelele sale constituiesc un aspru rechizitoriu în contra societății timpului său. („Satierele lui sunt înarmate cu împunsături de felul lui Boileau. Fabelele le-ar fi subsemnat însuși La Fontaine” (I. Ghica). „Pe un ton glumeț, vesel, fin și foarte natural, poetul spune crude adevăruri, răscolește adânci vișii și izbuteste să ne facă să rădem răsul amar al păcatului”. — (P. V. Haneș).

În epistole intervine spiritul său analist, u-moristic și ironic.

Grigore Alexandrescu a mai scris și câteva balade lirice („Ucișagul fără voce”) în care ne zugrăvește în accente mișcătoare povestea condamnatului care și-a ucis soția în vis, poezie ca fond foarte frumoasă dar care ca formă lasă mult de dorit; precum și „Căinele soldatului” în care reușește să induieze până și sufletele cele mai insensibile.

„Dotat cu un mare talent, el și-a iubit țara, s'a respectat pe sine și a lăsat în memoria noastră operele spiritului și ale inimii sale, a luptat pe față cu curaj la lumina mare, pentru libertate în contra despotismului, pentru dreptate în contra abuzului și năpăstuirii, păstrând totdeauna căldura și devotamentul tinereții”. (I. Ghica). A fost una din cele mai însemnate și frumoase figuri ale literaturii române și merită să-i închinăm câteva cuvinte întru amintirea sa.

zidurile ei o mare populație de oameni, după proporțiile și caracteristicile ce le prezintă. Situată pe o coastă de deal, un loc strategic minunat, cetatea era prevăzută cu un turn înalt de observație, care servea în același timp și ca turn al bisericii burgului.

Inconjurată de un zid foarte gros, la care se mai adaugă și un șanț care încă și astăzi mai măsoară în unele locuri 30 m., cetatea era pusă la adăpost de orice pericol de atac. Ceace s'a păstrat în bună stare până astăzi, este biserica, o întăritură dintr-o coastă a cetății și bună parte din zid, care cuprinde și una din porți. Biserica se află în mijlocul cetății și ceace este un

Oitul la Feldioara.

lucru curios e faptul că se observă în construcția ei trei stiluri distincte și anume: Turcul este lucrat în stil Roman, tăiat din linii drepte și regulate. Corpul central e în stil italian (cu mai mult accent venețian pe dinăuntru) iar altarul este în stil gotic cu ferestre ogivale. Aceasta parte din urmă, este ornată atât pe din afară cât și pe dinăuntru cu baso-reliefuli care reprezintă diferite subiecte biblice. Pe dinăuntru sculptat în peretele de vest, se găsește într-o tencuială nouă data de 1840. Ce rost are această dată nu pot ști. Poate că ea însemnă o nouă schimbare pe care a suferit-o această biserică. În orice caz faptul că, corpul central al bisericii pare mult mai nou decât restul ei, face să-mi aduc aminte de un caz similar pe care l-am văzut într'un sat învecinat Halcu și, unde naosul bisericii s'a scufundat în urma unui cutremur, rămânând numai pronaosul și altarul.

În orice caz o armonie există și în acest fel și biserica pare mândră de numărul anilor pe care-i poartă.

Între locuitori, trăește credința și e foarte probabil „că există un tunel între subsoful bisericii și întăritura ce ieșea din corpul cetății”.

Afară de șanțuri și ziduri vremea a măcinat totul, puterea ei a fost mai tare decât a pietrei și astăzi din vechiul burg ce altădată își întindea semeț privirile peste Țara Bârsei nu s'a mai păstrat aproape nimic. Până acum câțiva ani se putea vedea la intrarea în Marienburg o poartă mare de cetate pe a cărei fronțon erau scrise în latinește câteva cuvinte de bun venit.

Probă că aci a dăinuit o civilizație cu mult mai veche și decât evul mediu este faptul că această limbă de pământ (și în special partea superioară) este foarte bogată în urme preistorice.

Săpăturile pe care le-am făcut chiar sub zidul cetății și prin împrejurimi au dat la iveală urme din epoca pietrei necioplite, a pietrei cioplite, a bronzului, a ceramicii pictate și ne pictate și în sfârșit epoca romană.

În săpăturile pe care le-am făcut în două locuri sub cetate, în grădina școlii de agricultură și la Ariușd am găsit diferite urme, cari pot arăta (oreci ar voi să neg) stadiile de civilizație prin care au trecut locuitorii primitivi ai acestor ținuturi. Printre cele mai interesante sunt unelte găsite: 1) un corn ce servea la injunghiat, altul întrebunțat la săpat, diferite ace, un degetar, câteva silexe, părți din vase și chiar piese întregi, o moară, pe care am găsit-o în pământ lângă stalpul colibei cărui îi aparținuse și în sfârșit pietrele și ornamentele depe vase întrec cu mult orice așteptare.

Ceace este mai interesant sunt lucrurile cu cari se hrăneau acești oameni.

În apropiere de centre bogate în urme preistorice am găsit și resturi de hrană: cochili de scoici, melci și spre marea mea mirare și schelet de arici de mare. De altfel atât scoicile cât și melcii au cu totul alt caracter decât a animalelor de lac și mai adăugând și echinodermul, animal prin excelență marin, nu mă pot opri a crede că toată depresunea Țării Bârsei a fost pe vremuri un gol de mare sau o redusă mare închisă, mai ales că dealurile din regiunea Hașig-Ariușd sunt complectamente formate din nisip foarte bogat în urme marine.

Peste toate aceste frământări de viață și transformări a domniilor clipă în decursul timpului puternica întăritură „Marienburg”, construită astăzi după multe sute de ani, dela Bodi, din imediata apropiere a Feldioarei s'a domine întreaga câmpie a Țării Bârsei doi stalpi de 250 m. ce vestesc în toate colțurile lumii despre existența unei țări care este România.

Petre Antonescu

1) Se pot vedea unele în câteva planșe ce aparțin muzeului de științe naturale al Liceului „Spiru Haret”.

HIMERE

„Vise deșarte gonind după vise”
EMINESCU

pe care o percepem poate că nu e decât o spoliă a unui zugrav prost. Originalul se sustrage simțurilor noastre. Pe de altă parte poate că lumea este o himeră iar noi jucăria acestei fantasmagorii...

Încerc să mă transpun, înarmat cu aceste idei, în existența mea, în lumea mea.

Imi sună în urechi câteva din versurile sublimului Eminescu:

„E un vis al nemuririi universul cel himeric”.

Ah, dar ar fi ceva bizar, imposibil de conceput dela prima vedere. Ar pare bun și prost, frumos și urât n'ar fi decât o iluzie sau poate ființele pe care o iubesc (e prea puțin zis) n'ar fi decât o nălucă, a creație a mea. Iubindu-le pe ele, mă iubesc pe mine însumi. Ceva hidos... Totuși poate fi adevărat. Nimic nu-mi probează contrariul; ființele pe care le iubesc îmi face impresia că fac parte integrală din corpul, din sufletul meu, atât de asemănătoare sunt cu mine. Totuși nu trebuie să uit că și aceasta poate că este o iluzie, o himeră. Poate...

Vechiul meu prieten se spovedește pe același ton încă mai multe pagini. Simt că e sincer, dar stupid. Ajunsesse la sfârșit buindu-se pe principiile noi aflate, la niște concluzii fantastice. La un moment dat întrebându-se care e scopul creerii lumii și a omului se înspăimântă. Adevărat, după concepția pusă, reese că natura n'ar fi decât o distracție a creatorului ei iar omul o piaiță trasă de sloară. Toată viața o joacă de-a ascunsela. Cât de mult s'a îndepărtat acest prieten în concluziile lui de înțeleapta concepție a lui Rabindranath Tagore că: Dumnezeu are nevoie de om spre a căpăta cunoștință de creațiunea sa. Cât de mult s'a îndepărtat de mine! Simt că l-am pierdut pe acest prieten drag. Mi-e milă de acest suflet tânăr care trăiește buimăcit printre cugetările fenomenale ale lui Kant și ale lui Eminescu. Dar cine știe, poate că eu sunt un nenorocit, poate că acel: „Amor intelectualist” în care cred cu sfințenie nu există?

Ar fi ceva minunat, sublim. Fiecare om ar fi creatorul lumii lui, Dumnezeuul ei.

Lumea n'ar fi decât o creațiune a noastră toată calitățile i s'ar găsi în noi înșine... Ce bucurie himerică...! Parcă aud un râs grotesc, disprețuitor. Intradevăr suntem niște ființe demne numai de batjocură. Ne credem creatorii lumii și în definitiv nici n'o putem cunoaște așa cum e ea. Cel ce a creat-o a pus-o pe un plan mai sus de simțurile noastre. Lumea

și 26° longitudine răsăriteană, bine înțeles, dacă accepți acest sistem de coordonate și dacă nu cumva ai inventat vreun sistem de coordonate".
Ma uit plictisit la el și-i fac semn să mă lase în pace. Așa, n'are cătuși de puțin în gând acest gest nobil, cu toate că manifest o altitudine de om nenorocit. „Un epilog dramatic?". „Dă-mi-o s'o citesc și eu". Imi apar scrisoarea cu îndăr-

jire printr'o zmuțură energică ce contrastează cu tănjeala mea de până acum și o strezor în paginile „Algebrei superioare" printre binomi, derivate și funcțiuni. Clasa întreagă este strânsă în jurul unei bănci. În mijloc un tânăr blond cântă cu talent promițător, „La fereastră unde doarme o pisică".

Nicu Oancia

PICTURA FRANCEZĂ MODERNĂ

— Urmare din pag. 11-a —

oră, sub toate aspectele luminoase, urmărind senzația vizuală prin atmosferă.

Acest fel de impresionism a degenerat iute la alți discipoli, în imagini ce reprezintă numai vibrație. Aceasta se poate vedea și la Dalles, în panza lui Renoir: „Deux baigneuses". Artistul parc'ar li perceput spațiile intermoleculare ale materiei și dinamismul atomilor. Din punct de vedere al teoriilor cunoașterii, e poate mai interesant decât artistic. Artistic este o scâdere, și departe de a reda ca Monet și Sisley senzația vizuală justă, o falsifică.

În fine, expoziția se completează prin lucrările altor artiști de seamă, ca Bonnard, de care găsim o „Natură moartă", o panză de Corot: „Nymphes couchées", care se distinge prin sobrietatea desenului și coloritului, caracteristica acestui mare artist, o acuarela de Honoré Dau-

mier, demnă de geniul celebrului caricaturist. M'am ocupat în această cronică numai de personalitățile artistice cari reprezintă particularități caracteristice în plastica modernă. Trebuie să mai adăgăm și câteva cuvinte despre arta pripițată a lui Raoul Dufy, care trage în negru „sailants" conturul obiectelor, răspândind apoi pe toată întinderea tabloului, cam aceeași culoare, trecând indiferent cu ea peste oameni, mobile sau vederi. Electul surprinde prin originalitate. Mai semnalez ca o operă foarte caracteristică un „Paysage de Lecques" de André Derain, și un peisajiu în acuarela de Dignimont.

Expoziția dela Dalles reușește să dea o idee generală asupra evoluției picturii franceze în secolul al nouăsprezecelea.

Al. M. Paleologu

TACHE SOROCEANU

NATURĂ MOARTĂ

V L Ă S T A R U L
+ 8 +

MISIUNEA LUI NICOLAE MILESCU ÎN CHINA

Unul dintre cei dintâi români cari au știut să se împănă peste hotare este Nicolae Milescu. Acum mai bine de 200 de ani Nicolae Milescu porni spre îndepărtatul imperiu chinez în calitate de ambasador al țarului Alexei Mihailovici. Și trebuie să ne mândrim de această înaltă misiune incredințată compatriotului nostru, întrucât pe vremea aceea relațiile dintre Europa și China erau deabia primele lor începuturi. Până la Milescu, după cum ne arată istoria, s'au făcut încercări de a se trimite soli ai Moscovei spre imperiul chinez. Unii dintre dânsii, ajunseră chiar la Peking, însă, ori nu se puteau obișnui cu ceremonialurile chineze și, prin aceasta, nu puteau atrage încrederea Chinezilor, ori nu erau lăsați dincolo de hotarul Chinei. În orice caz nici unul din predecesorii lui Milescu n'a lăsat nimic în scris cu privire la aceste solii, în timp ce Milescu a scris o întreagă carte, al cărei conținut îl vom expune pe scurt.

S'au păstrat până astăzi două exemplare manuscrise ale acestei cărți, unul în Biblioteca publică din Petersburg și altul în Muzeul botanic. După ultimul exemplar s'a făcut o traducere în limba română.

Mai înainte de toate să arătăm împrejurările în care a ajuns Milescu la curtea din Moscova.

Nicolae Milescu era spătar în Moldova pe timpul lui Ștefăniță-Vodă. În urma unor intrigi el fu nevoit să fugă la Grigore Ghica, domnul Munteniei, care, știind să prețuiască vastele cunoștințe ale lui Milescu, îl trimise la Constantinopol ca reprezentant al său. Însă intriga își urmă cursul și sosi momentul când Milescu era amenințat de a fi predat domnului din Moldova. Atunci el fugi în Germania și petrecu câțiva ani la herzogul de Brandenburg. Mai târziu el nimeri la Stockholm la curtea regelui Carol al XI-lea, unde făcu cunoștință cu cei mai de seamă diplomați ai timpului. După moartea domnitorului dușman, Milescu se întoarse în Moldova. Peste puțin timp, cu scrisori de recomandare ale Mitropolitului Dosofteiu către Medvedev, primul ministru al țarului Alexei Mihailovici, Milescu porni spre Moscova unde fu numit dragoman al limbilor greacă, latină și al altor limbi.

În anul 1675 țarul Alexei Mihailovici hotărî să înființeze o ambasadă în China și privirile sale se opriră asupra lui Milescu, pe care l știa diplomat agil și poliglot.

Expediția lui Milescu porni din Tobolsk la 10 Maiu 1675. Din convoiul lui, Milescu făceau parte șase feciori boierești, 12 șolmani, 40 cazaci, 20 mercenari lituani, 20 soldați cu zale călări,

un preot și patru pământeni, creștinați cu ocazia expediției. Bagajul lui Milescu conținea, între altele, 7 puduri (112 kg.) praf de pușcă și blăni hermeline în valoarea de 100 ruble de pe vremea aceea, pentru daruri.

În cartea sa Milescu descrie cu amănunțime toate localitățile și râurile întâlnite. Cu această ocazie el dovedește mari cunoștințe geografice și geologice și polemizează cu geograful clasic, ironizându-l de faptul că ei susțin cu tărie că dela Don până la Irtiș sunt numai câteva zile de drum.

La 13 Ianuarie 1676 expediția ajunse la hotarul Chinei și începură, chiar de aci, ceremonialurile chineze, pe care Milescu le descrie amănunțit și cu mult humor. Chinezii fură foarte bănuitori. Trebuie să se ia în seamă că în acea vreme începuse colonizarea rușilor în Orientul Extrem, mai ales colonizarea cazacilor, oameni îndrăgăniți și nu prea merși la biserică, cari nu prea se împacău cu ceremonialurile chineze și cu ambițiile în domeniile politice și gospodăriei.

Milescu fu întâmpinat de vice-regele ținutului Naum, dela graniță, care ceru să vadă scrisoarea țarului împăratului chinez, pentru a expune preliminar conținutul scrisorii primului ministru. Milescu răspunse cu demnitate că țarul rusesc scrie numai acelor egali lui și că el, Milescu, nu poate și nici nu vrea să dea această scrisoare guvernatorilor și miniștrilor chinezi spre cercetare.

Tratativele dintre Milescu și vice-rege fură duse timp de câteva luni cu mari ceremonialuri, mai înainte de a avea ei o întâlnire personală. Vădit, guvernatorul nu se încredea în Milescu, temându-se că el urmărește țeluri de spionaj... Pe de altă parte nici Milescu nu se prea grăbea, socotind că o mare răbdare li va da mai multă demnitate lui și expediției sale. Gheșăa dintre cei doi demnitari se topi de-abia atunci când Milescu arătă marelui său as: o veche scrisoare a bogdă-hanului către țarul rusesc. Văzând scrisoarea împăratului său, guvernatorul jură prietenie lui Milescu și-l asigură că nu-l mai socotește un spion ce se îndrăpăta spre Peking spre a declara împăratului război din partea țarului rusesc.

Expediția porni înainte pe teritoriul chinez, bineînțeles nu fără de a fi însoțită de un convoi chinez, uneori ce e drept, nu prea băgat de seamă, dar totdeauna simțit. Milescu scrie că au întâlnit în calea lor orașe în ruină, împotmolite în nisipul deșertului. Marelui zid chinezesc - produse asupra membrilor expediției o impresie sguđitoare.

V L Ă S T A R U L
+ 9 +

La 12 Maiu, Milescu sosi la Peking, pe care rușii îl numea pe atunci „lan-balac”. Milescu fu ajutat de noroc: în Peking se aflau câțiva uezii cari posedau limba chineză. El se înțelegea cu ei în limba latină, pe care o știa la perfecție. uezii l'au ajutat mult, întrucât ei se bucurau de încrederea deplină a chinezilor. În acest chip diplomații vieni ai Pekingului nu-l putură amăgi pe Milescu. De altfel, el era foarte bine pregătit pentru expediția sa. El cunoștea toată literatura cu privire la China, după scrierile navigatorilor portughezi și olandezi și nu numai o dată a umit el demnitatea chinezi prin cunoștințele sale în chestiunile chinezești...

Extrem de interesantă este povestirea lui Milescu asupra tocmelii pe care el a dus-o cu demnitarilor curții chineze... Ei nu voiau cu nici un chip să admită ca Milescu să predea el însuși scrisoarea țarului Alexei, bogdăhanului. Milescu însă nici nu voia să audă de un mijlocitor. Chinezii întrebunțară toate mijloacele pentru a-l îndupleca pe trimisul rus; chiar îl amenințară cu indignarea poporului când va fi cunoscut în capitală, că un străin a predat personal o scrisoare țarului... Înăsa toate aceste preteaxte nu-l intimidară pe Milescu și el insistă în cererea sa. După tratative continue, care au ținut câteva săptămâni, în cele din urmă, au ajuns la următoarele înțelegere: delegația Rusiei va alege un număr limitat de membri cari vor fi introduși în sala tronului, unde Milescu va pune scrisoarea pe o masă. În sală se va afla și împăratul, în vârstă de 23 ani, care însă nu va putea fi văzut de străini... Un înalt demnitar îl va da scrisoarea pusă pe masă de către Milescu.

Milescu descrie amănunțit ceremonialul premergător audienței și înăsa audiența. El auzea glasul bogdăhanului, dar nu-l vedea. Bogdăhanul îl întrebă de sănătatea țarului și de... statura lui. Deasemeni îl întrebă cum le plăcu rușilor capitala Chinei și dacă sunt mulțumiți de primirea care li s'a făcut.

Milescu scrie că împăratul chinez era probabil pus la curent cu fiecare pas al streinilor. De altfel cazacii produseseeră furoare în Peking. La o serbare populară în cinstea lor dansară cazacii. Toți ei erau ca un fel de prizonieri. N'aveau voie să cumpere produse decât dela un sigur magazin, care urca sau cobora prețurile în măsura în care erau duse tratativele dintre Milescu și chinezi.

Dar să revenim la misiunea politică a lui Milescu. În ceea ce privește audiența, Milescu o formulează în chipul următor: scrisoarea mai sus pomenită a bogdăhanului către țarul rusesc se traduce într-o limbă înțeleasă și, în general, se stabilește o limbă anumită pentru relațiile

Clipește focul

Clipește focul somnoros din gene.

Ma'nvălu'n voșcatele vâpâi.

În lemnul ce se mistue atene,

Aud plângând un pom tăiat din vâi.

Se jeluște lung, prelung suspina.

Cu 'necul se preface în tăciune.

O clipă doar mă'nvălu'n lumină

Și ca un vis frumos, încet, apune.

CEZAR POPESCU

dintre Rusia și China... Mai departe Milescu puse chestiunea țiilorilor în cari să se ducă relațiile dintre cei doi monarhi. Trimisul Rusiei trebuie însoțit la întoarcere în Moscova de un trimis special a bogdăhanului. Rusiei i se permite să cumpere dela China 40.000 puduri de argint (64.600 kg.) și, afară de aceasta, trimisul Rusiei insistă asupra deschiderii unei căi maritime din Rusia spre China.

Acestea erau cerințele lui Milescu. Bogdăhanul le ascultă cu multă bunăvoință, adică tăcu. Audiența se sfârși. Înăsa trecură câteva luni până ce Milescu primi răspunsul bogdăhanului. El consta din trei puncte: 1) Dacă marele han vorbește cu conducătorul alții țări, el o face depe înălțimea tronului, ca și cum ar vorbi cu un supus, 2) darurile unui asemenea conducător el le socotește dări și 3) dacă el face cuiva daruri, le face numai ca răsplată pentru un serviciu oarecare.

Milescu se indignă când îi fu adus la cunoștință acest ceremonios răspuns al bogdăhanului. În aceeași noapte părăsi Pekingul, fără nici un fel de formalități. Succesul lui diplomatic fu redus la zero, — dar excelenta descriere a acestei misiuni compensează acest eșec.

Reintors la Moscova, Milescu căzu în disgrăție. Marele lui protector murise. Sub domnia țarului Feodor Alexeievici și a țariniței Sofia, toți colaboratorii fostului țar erau urmăriți și persecutați. De abia Petru cel Mare prețui lui crarea lui Milescu. Lui îi fu dăruită o moșie unde își sfârși fericit zilele.

Igor Block

„FRIGUL...”

Seară de sfârșit de Noembrie... Un vânt rece, bicusuț furios obrăzi înroșiți ai trecătorilor. O ploaie deasă străbate, ca niște ace de gheață prin păcla ceoasă, ce plutește în nori deși, deasupra Bucureștiului. Felinarele pălpânde, de-abea pridesc să imprăștie, puțin, întinericul înăbușitor și razele lor palide se reflectă 'n imagini tremurânde pe oglinda lucie a caldărâmului.

Sandu Stelian, după ce a încaiat de două ori, ușa răbufnită de vânt, eși în curticica întunecoasă și pășind cu grijă pe lângă băltoacele de apă, intră în stradă, lăsând în urmă poarta să se trântesească, cu sgomot huruit de fierărie. Ajuns în Calea Moșilor, își ridică cu mâini înghețate gulerul pardesuluii subțire, își trase adânc, pe frunte, pălăria de păslă și o luă cu pași iuți — ca să se încălzească — înspre piața sfântului Gheorghe.

În jurul lui domnea tăcere adâncă... Doar din loc în loc, la vreo răspânte, unde se deslușea cu greu prin ceață firma colorată strident a unei cărciumi, glasuri ametețe de bătură pătrundeau prin ochiurile de geam spart, ca să vestească trecătorului grăbit, că ziua e pe sfârșite.

Dar... toate acestea nu reușeau să-l intereseze pe Sandu Stelian, care mergea absent, strângându-și din când în când poalele pardesuluii, pe trupul înghețat. De-o săptămână încheiată nu mai avusese parte de căldură. De-o săptămână mia de lei, pe care Mihai Dobrescu, i-o dăduse — cu atâta delicatețe — în gară, la plecarea în străinătate, se istovise și Sandu n'a mai putut să ardă băi de lemn în soba mică de tablă, care-i încălzea subsolul igrasios, unde își trecea zilele...

Are și-acum în minte — imagine vie — scena din gară, când Mihai, prietenul așa de prieten, i-a dat în dar „Confesiunile” lui Jean-Jacques Rousseau, pe care de mult dorea să le aibă.

Între soarele galbene ale cărții, Sandu a găsit târziu, acasă, când a tăiat cu mâini nerăbdătoare filele spovedaniei romanticului prigoniț, două hărții noi de cinci sute.

A plans mult în pernă, cu gândul că Mihai, tovarășul de joacă din copilărie și prietenul înțelept al adolescenței de mni târziu, a plecat pentru multă vreme, în depărtările străinătății.

Și Sandu Stelian e acum singur, părăsit de toți și de toate. Pe cei doi, trei prieteni pe cari îl mai avea îi ocolește, căci îl jenează meru sau audă cererile de bani împrumutați și neînplățiți.

Cu mia de lei a lui Mihai, se amăgise o lună. Focul din sobă mai risipise ceva din

atmosfera de cavou pe care o are oada, cu pereți umezi, iar mănăcarea îndestulătoare îi înteeșe speranța, că fericirea nu e așa de îndepărtată. Acum, însă... totul e sfârșit... Ultimii gologani pentru ceaial prânzului de mâine, îi ține ascunși acasă, în sertarul mesei ca nu cumva chinuți de foame, să-i cheltue astăzi. Ultima speranță de viață se află la capătul acestui drum. Sandu scrisese în clipele, când frigul îl chinuia cu tiranie, o năvelă — un mic roman, poate, în care-și cristalizase suferințele lui. De altfel talentul lui la scris era mai vechi. În sertarele mesei, zăceau prăfuite de timp, câteva caete de versuri, cugetări și impresii personale, din anii când foamea și mai ales frigul nu-l încercera așa de grozav. Căci tânărul trăise și clipe senine, când banii, cu regularitate trimiși de conu Costache Stelian, funcționar cu vază la prefectura județului Teleorman, îi asigurau o locuință și un traiu plăcut.

Dar după moartea neașteptată a tatălui său, Sandu Stelian, ducea o viață pustie pe străzile Capitalei.

Își intitulase năvela „Frigul...” și mergea acum spre redacția „Timpului literar”, care îi mai publicase cândva, câteva încercări poetice. „Timpul literar” publica săptămânal câte o năvelă înedită, a ținătorilor talentați. Și pentru a stimula talentul, hebdomaderrul literar, plătea odesori câteva mii de lei, pentru o bună lucrare, publicată.

Câteva mii de lei ar fi însemnat pentru Sandu Stelian un mijloc de traiu sigur, pentru lung timp. Era singura sursă la care putea spera deocamdată.

Cel puțin o fărâmə de foc, să-și mai poată desgețea membrele inerte...

Acestea erau gândurile, ce l făceau să meargă tăcut și dărz, în întineric.

Ajuns, după scurt timp în piața sfântului Gheorghe, și tăind Strada Lipsani, prin vascarmul negustorilor ambulantei, se văzu ajuns în Calea Victoriei. Atmosfera de belșug, luminatul rafinat al vitrinelor, forfoalea nesimțitoare și veselă, a celor fără griji și luncușul ușor al limuzinelor somptuoase pe asfaltul jilav, fac pe Sandu să se simtă și mai nenorocit și mai inutil.

Cu mâinile adânc înfipite în buzunarele largi ale pardesuluii traversează brusca Calea Victoriei și urcănd treptele unui imobil cu patru etaje, nimereste, timid, în biroul secretarului de redacție al „Timpului literar”. În birou e cald. Sătășitul apei fierbinți, în radiatorale caloriferului i se pare lui Sandu Stelian, melodie divină. Simte cum căldura îl moleștește, îi dă o

plăcută ameziță de narcotic. Ar vrea să rămână pentru totdeauna în acest birou cald. Când li zboară gândul la odaia lui igrasioasă, sudori reci și calde i se preling pe trupul ce se desgheată. Un glas îl deșteaptă din reverie:

— „Dumneata... ce dorești? sună metalic glasul sever al secretarului de redacție, ce-l privește cercetător din dosul ochelariilor bombăși.

— „Am scris... și eu... o navelă... și îndrăznesc să v'o ofer spre publicare... dacă nu vă supărați...“ găfă cu intermitențe Sandu Stelian.

„Bine lasă manuscrisele aci... vei avea răspunsul la „Poșta Redacției“ în numărul viitor! La vedere Domnule!“ i și secretarul îi întinse mâna.

Sandu eși, implectindu-se în covorul moale. Scobori, în fugă scările și ajunse în stradă.

Ploaia și vântul se înteseră și loveau nemilos în trecătorii scribuliți. Dar el nu observa nimic. O speranță îi lumina în suflet.

Poimâne... la Poșta Redacției... și o luă la fugă, subit, spre odaia umedă dela subsolul din calea Moșilor 132.

Au trecut cele două zile de chinuitoare așteptări. Trecuseră cu greutate, ca muștrările de conștiință.

Sandu Stelian se deșteaptă din somn, privind cerul mohorit, pe fereastră, cu geamul, naiv cârpit cu hârtie. O ninsoare de fulgi mari cu luncări molcome. Se scoală repede din pat, caută câțiva lei în sertarul mesei schioape și cu pardesiul pe umeri, alergă la chioscul din apropiere. Se întoarce găfâind, fălăind foile proaspete. Nu îndrăznește să privească pe drum, de teamă... Dorea să-și rezerve surpriza—sau desamăgirea întreagă, acasă.

Intinse revista pe masă. Cu mâini febrile, cu amețitoare bătaie în inimă întoarce nervos foile. Privirea îi oprește un titlu: *Poșta Redacției*. O parcurge distrat până la un nume „Sandu Stelian, Băc. *Navela d-voastră se publică chiar în numărul de față. Din lipsă de fonduri nu putem plăti însă nimic...*

Inima lui Sandu și-a încetat parcă brusc, bătaie. Ultima speranță de viață năruită. Prin ochii împăienjenți abea mai zărește pe o pagină, „*Frigul*...“ *navelă inedită de Sandu Stelian*. Cu gesturi de halucinat, ia foaia în mâini și-o face mototol. Atrinde un chibrit din cutia depe masă și-i dă foc. Hârtia arde cu flăcări mari și-i frige degetele. Dar Sandu nu simte. Li e cald acum. Iși apropie de obraji, ghemotocul de hârtie ar-

De ce să tragem vâlul?

De ce să tragem vâlul, cu mintea, la o parte.

Sub chipul cel mai gingaș, rânjește cruda moarte.

Stejarul cel mai falnic cenușe e și fum

Și moarte, clița vară, superbă de acum.

În cel mai dulce zâmbet o rană se ascunde,

Tu n'o căuta, ci lasă în suflet a-ți pătrunde.

Curat, duios și lăinic așa cum îți apare,

Un zâmbet, o privire, o vorbă 'mbătătoare.

Nu căuta ce ascunde în sânul ei o rază,

Tu las'o ca să-ți fure privirea și... visează!

Primul sol

Sunt primul sol al altor vremi,

Ce vor veni cu vremea lor.

Eu sunt în mine fericierea,

Durerea, pacea și iubirea

Și dăușia tuturor.

Sunt primul sol al altor vremi

Ce vor veni, dar prea târziu!

Eu sunt stingherul care moare

De dorul lumii viitoare.

Sosii aici de timpuriu.

CEZAR POPESCU

zândă și respiră cu voluptate fumul cald... Apoi cade, se prăbușește, într'un leșin adânc și întunecos. Pe mâini și obraji, negriți, scrumul cald, mai fumegă încă...

Mihail M. Mihail

V. L. A. S. T. A. R. U. L.

→ 12 ←

Excursia pe „Valea Teleajenului“, a clasei VIII

O excursie în grup, chiar când are un caracter științific, ceace ar trebui să imprimе o oarecare savantă gravitate, se desfașoară, totuși într-o atmosferă de entuziasm și veselie înerezăscă. Nerăbdător, abia am mâncat și am plecat, în fugă la școală, pentru a întâlni, cu câteva minute mai devreme, fericirea de a te afla între colegi, de care perspectiva unei trăiri în mijlocul naturii, te leagă cu o prietenie puternică. Ne simțiam parcă descătușați de tot ce fusese până atunci. Plecară în semna drumul către o nouă viață, ce e drept atât de scurtă, în care teji vom fi egali și uniți.

A dovedit-o imediat veselia care a umplut mașina. Cântam cu toții, mereu, stingând și slaba speranță a conducătorului nostru, D-l Prof. Dr. George D. Vasiliu, că în sfârșit, vom obosi și astfel se va restabili liniștea. După o oră și jumătate de mers și gălgăie, un popas la Ploegști.

Eșim din orașul cu miros de păcură și mașina merge, dealungul dealurilor cu aspect trist, în trupul cărora stau infapte zeci de sonde. Peisagiul e prea artificial, pentru a încanta ochiul. Deaceea sunt preferate tangourile și foc-trot-urile pe care le execută foarte reușit fundul. Tocmai când atingem o regiune minunată, noaptea își ascunde comorile după o perdea neagră. Ne compensează mai târziu luna, care dă peisagiului un aspect ireal de basm. Nu-ți vine să crezi că aceiași ochi, cari văzuseră cu câteva ceasuri mai înainte mizeria ome-nească, în cartierele deplorabile ale mahalalelor, prin care am trecut, contemplă acum decorul sublim.

Te întrebă cum poate să existe așa contraste pe lume.

Condiți de lumina palidă a astrului, ajungem în mănăstirea Cheia, așezată într-o frumoasă vale.

După ce am bătat vreo 20 de minute în poartă și căutam tot felul de soluții, pentru a ne face auziți de călugării ce păreau cuprinși de un somn adânc, ni se deschide; însăși! Suntem conduși la camere.

Am avut noroc, eu și câțiva prieteni, de două camere cu o splendidă priveliște spre munte.

În seara aceea am contemplat cel mai minunat cer pe care l-am văzut. Miliardele de stele presărau bolta, contopindu-se aproape într-o masă luminoasă. Câte una licărea, agățată, parcă de vârful muntelui.

Am stat aproape toată noaptea în balcon. Dar aceasă efuziune poetică nu a fost se pare pe placul St. Sale proprietarului camerelor care ne urmărea, fără a fi văzut din întinerul cu care se identifica prin înbrăcăminte. Ne-a reclamat a doua zi, d-lui Prof. Dr. George D. Vasiliu, dar acesta ne-a iertat, dovedind că nu înțeleg să fim în excursie profesorul șezăoniar, ci doar un camarad mai mare. Aceasta ne-a legat și mai mult sufletește de el.

Acum vine partea cu adevărat științifică a excursiei. Cu ocazia unui drum pe jos prin pădure, vom putea studia terenul și din punct de vedere geologic, dar și biologic.

Am pornit pe o răcoare plăcută prin deșeu de arbori care ca și marea, are o atracție puternică,

pentru iubitorul de natură. Viața, care pulsează în toată această vegetație, te face să-ți simți prezența, print-o senzație nelămurită de mister. Mi-au fost dragi, totdeauna, pădurile, căci în ele trăgeți o viață aparte și curioasă, poate ca aceea evocată în basmele copilăriei. Eie-care element cât de nelasemat, își are povestea lui. Acest mic lăvor sulfuros, de sfredelit cu o răbdare de admirat rocile sulfuroase, pentru a eși, apoi, la lumina. Chiar aceste roci sedimentare s'au născut din cîine știe ce uriașe fălmântări telurice și deși ni se par nelasem-nate ele ne-ar putea disprețui, căci sunt nemuritoare.

Tot drumul suntem conduși de cursul Teleajenului, pe malurile cărui se remarcă o bogată vegetație humi-colă. Ferigi se găsește în plină dezvoltare, iar Campanulele de un frumos albastru, dovedesc prelungirea toamnei.

Dar lăta-ne pe culmea unui muncel. Pe jur, împrejur, cea mai minunată priveliște pe care acest mare artist, care e toamna, o putea oferi ochiului. Deși toată această gamă de culori încântătoare, reprezintă o agonie, o moarte, moartea vegetală, e totuși așa de frumoasă.

Srăbatem apoi și cu mașina o pitorescă regiune muntoasă. Stânci inaccesibile se 'nalță din brădet. Nu avem însă parte prea multă vreme de peisagiul acesta. Ajungem, însăși în câmpie și intrăm în Brașov. Orașul secular și așa păstrat în totul farmecul trecutului. Monumentele istorice, ca Turnul, din mijlocul pieții, grandioasa Biserica Neagră, sau vechiul zid, ce încunjura cetatea, creează o atmosferă aparte, pe care nu o întâlnești în alte localități, în care vremea vremurilor apuse au fost șterse.

Nu te-ai mira să vezi în fața catedralei grupuri de burghezi în costume medievale, ci mai de grabă mașinile ce străbat în viteză străzile, formază un contrast și o readucere la realitate îndeajuns de prozică.

Mărturia unei greoaie și conține piese de cel mai mare interes artistic și istoric, nu poți să nu te gândești că această civilizație s'a dezvoltat într-o țară ce nu i-a dat viață și nu poți privi fără groază toate acele arme frumos lucrate, căci ele au fost poate pătate cu sânge românesc.

După plecarea din Brașov, n'am mai întâlnit nimic prea interesant în cale. Și nici dacă am fi întâlnit nu ni s'ar fi părut astfel.

Tristețea ne copleșise, căci drumul acesta înscănnat sfârșitul a ceva frumos. Acest sentiment ni l-a amplificat vizitarea castelului Iuliei Hajdu din Campina. Ţutul evoca în această atmosferă de părsire și apăsare un alt slăghiț: moartea o presimțeam în jurul nostru și asta n'o măsora nesusus în proprii nostri ochi. Dar acest pesimism s'a șters repede. Viața are nebanuite mijloace de a se face plăcută.

Finalul excursiei a fost din nou cântec și veselie; căci dacă excursia se terminase, amintirea va fi îndea-juns de frumoasă, pentru a putea înlocui realitatea.

Paul Petrea

V. L. A. S. T. A. R. U. L.

→ 13 ←

CRONICA PLASTICA

EXPOZIȚIA „TACHE SOROCEANU“

Mărturisim — de ce n'am avea curajul s'o facem? — că suntem puși într'o grea situație, când trebuie să vorbim de expoziția D-lui Soroceanu. Lăsând la o parte faptul că e destul de dificil de-a pătrunde mai adânc în pictura D-lui Soroceanu, dar n'am dori să fim acuzați de intenții echivoce. Căci desigur, se vor găsi, cetitori cari vor pune critica noastră, exclusiv elogiașă, în sarcina unor considerații greșite. Dacă pe Maestrul Soroceanu avem fericirea de a-l număra, între profesorii noștri, acesta nu e un motiv de-a nu constata încă-odată că artistul, este una din cele mai prodigioase și originale figuri în plastica noastră contemporană. Deci ținem dinainte să asigurăm lectorul, de completa obiectivitate a criteriilor noastre.

Maestrul Soroceanu, reprezintă în lirica picturală, poema, în contradicție cu sarjele D-lui Jiquidi, care este ambasadorul satirei. Transpuși deci pe planul teoretic literar, între D-nii Soroceanu și Jiquidi există raporturi diferențiale, dar și de afinitate: amândoi sunt niște poeți lirici ai penelului.

Trecând acum la analiza propriei zisă a expoziției, vom căuta să alegem câteva tablouri, cu adevărat remarcabile. Cine oare, dintre vizitorii salonului, nu s'a oprit cu emoție în fața unei pânze, ce reprezintă, în delicate tonuri de albastru pal, un copil dormind. Fără îndoială că acesta este tabloul, cel mai reușit din toată expoziția. Somnul nevinovat al copilului, în așternutul imaculat, are atâtă căldură și naturalitate în linie, încât, spontan, pășești în vârful picioarelor, ca să nu... deștepti!

Să lăsam acum copilul să-și depene în pace visele fără păcate și să întoarcem ochii, spre o serie de portrete în pastel, din care se desprind o țigancă, veche cunoștință dela Salonul oficial, precum și în tonuri vii, un autportret al artistului.

Câteva birji, cu cai obosiți și vizitii ahaici, profilate în clară noapte de vară, îți aduc în suflet pace, liniște și o senzație de împăcare cu tot ce e rău pe lume.

Buchetele de flori, fericite împerecheri de nuanțe și culori, fiecare contrastează în chip plăcut cu fondul închis al portretelor.

Executate, cu o deosebită înțelegere, al materialului viu, care este floarea, pânzele cu buchete dau expoziției un aer primăvăratec, contribuind la crearea unei atmosfere necesare vizitatorului.

În afară de tablourile mai sus pomenite, expoziția este ocupată în majoritate de o galerie de nuduri, exprimând atitudini diferite, ale același model. E inutil să mai adăugăm că nudul — așa cum îl aflăm la D-lui Soroceanu, este creațiunea exclusivă a D-Sale. Departe de-a stârni revolta instințelor, nudurile D-lui Soroceanu sunt veritabile omagii aduse ideii de frumos.

Ceeace se observă, ca factor caracteristic, în pictura artistului este tratarea unui subiect în multiple variațiuni.

Desigur că e un semn de superioritate! Utilizând aceeași temă, artistul reușește, fără a o epuiza, s'o privească din mai multe puncte de vedere, ajungând la efecte estetice cu totul noi.

Deaceia, deși pânzele D-lui Soroceanu sunt în mare parte variațiuni pe aceeași temă, fiecare tablou apare cu o surprinzătoare nouitate.

Din toate cele mai sus expuse, reese destul de clar, calitățile cari fac din D-l Tache Soro-

TACHE SOROCEANU

PORTRET

CRONICA TEATRALA

„LICURICII“

În dorința înfocată de a da mereu ceva nou, autorul reușitului „Titanic Vals“ și-a îmbogățit activul Domniei-sale cu încă o piesă: Licuricii.

Zic că și-a îmbogățit activul sau literar și nu reper-toriul Teatrului Național, pentru că piesa, cum s'a observat chiar dela început, este sorită să cadă. Partea interesantă însă este că piesa, dacă o judeci mai indulgent nu este rea. Curios, dar așa este. O piesă relativ bună și care cade chiar dela început. Care să fie cauza? Distribuția în nici un caz nu. Atunci cine? Sigur nu a-și putea răspunde, cu atât mai mult cu cât mie piesa nu mi-a displicut; cred totuși că una din cauze trebuie să fie faptul că autorul nu ține seamă de gustul publicului de astăzi. Dealtfel s'a și aventurat pe o pistă cam accidentată: vrea să fie în același timp și superficial și gânditor și nu are destul finețea la treceri, astfel că se resimte câte-odată o notă cam forțată.

Trecând peste aceste amănunte însă, piesa ni se arată destul de unitară și mai ales, cu o foarte justă caracterizare a felului actual de-a fi, a societății. Momente foarte bine prinite, personaje foarte bine studiate, o acțiune destul de bine încheiată, fac ca piesa, fără a fi ceva nou, ceva extraordinar, să fie totuși bună. Nu este însă o piesă care să poată dura. Nu are, nici nu poate avea așa cum este concepută, echipamentul necesar unei existențe mai îndelungate și asta, pentru că problema pe care o pune autorului este arhi cunoscută și arhi rezolvată, iar prezentarea ei nu mai are nimic extraordinar nici ca tehnică nici ca limbă. Într'un cuvânt, așa cum este ea acum, este o piesă normală, putem spune chiar, de serie.

Tema de bază a acestei piese este transplantarea socială, cu o schimbare radicală de viață. Dar nu o transplantare dela sat la oraș, ci trecerea de la noaptea la zi. Iată, pe scurt, subiectul.

O doamnă de societate, întâlnește într'un local de noapte un dansator, de care se amorozează. După insistențe repetate, reușește să-l convingă pe acest dansator, care de la vârsta de 12 ani își trăise viața în localuri de noapte fără a putea vedea niciodată, frumusețea unui apus, sau răsărit de soare, unei lune pline, unei naturi în mișcare sau în repaus, îl convinge zic, să renunțe la contractul cu patronul localului, să părăsească felul lui de viață și

ceanu, un frunțas de necontestat al generației D-Sale. Orice insistență, devine astfel inutilă.

Prin însăși talentul și mai ales originalitatea personalității sale, pictorul Soroceanu, și-a asigurat pentru totdeauna un loc preponderent în istoria plastice românești.

Mihai M. Manolescu

să înceapă, alături de ea, un altul, cu totul diferit. La început transplantarea reușește. Curând însă, doamna începe să se plictisească de dansator, care, căutând să fie la fel cu ceilalți oameni, începe să devină fad și neinteresant.

Pe dealtă parte, nici dansatorul nu se putea obișnui cu rolul de viață. De aci tot conflictul.

Din ce în ce mai stinger în noua viață, dansatorul cedează rugămintii fostei lui parteneri și vrea să se reintorcă la viața de dinainte. Doamna însă află, vrea să-l reție, dar când vede că orice insistență este de prisos, că nu îl mai putea opri de a pleca, într'un acces de gelozie îl împușcă.

După cum se vede, piesa nu are nimic extraordinar. Ba este chiar destul de banală. Un subiect de roman demodat. Se bucură însă de o distribuție aleasă. Doamna Marioara Voiculescu, în rolul Vandeii, doamna de societate, a dat maximum de ce se putea da, în acest rol. A știut să pună în evidență absolut toate nuanțele. Plină de vervă în acțiunile, când se închiagă acțiunea, reușește să-și dea impresia unei acțiuni ce începe, ca apoi, trecând brusca, la o completă indiferență, să-și dea impresia unei acțiuni ce începe dar care ascunde totuși ceva.

Domnul G. Vraca, în rolul dansatorului Jimmi, are una din creațiile sale cele mai reușite. Este de prisos să mai comentez interpretarea D-nei sale ireproșabilă, totuși nu mă pot opri să nu insist asupra finalului acțiunii în care este una din cele mai reușite scene ale întregii piese. Reușește printr'o muncă extraordinară, — se vede atât de bine — procesul intim al omului care, atunci pentru prima dată își dă seama că nu a văzut niciodată un răsărit sau un apus de soare, sau natura în toată frumusețea trecerii sau culcării ei, omul în care s'a produs o brusca schimbare, pe care aproape că li e rușine să și-o mărturisească, încât parcă ar trăi aveva.

Domnul Soroceanu, puțin cam forțat la început, își revine însă și până la sfârșit, se arată demn de primii doi parteneri. Este ajutat însă și de rol, are rolul lui Grigorecu, chibitului Vandeii, care urmărește să facă simpatie pe acest personajul filozof.

Vrednică de laudă, este doamna Marietta Anca, în rolul lui Miriam, partenera dansatorului Jimmi, și merită laude pentru că reușește să joace bine o scenă, de un dramatism cam riscat, dela sfârșitul acțiunii II. Ar fi putut interpreta foarte bine, chiar rolul principal.

Trebuie amintiți și: d-na Victoria Mirlescu, în rolul subreței Olga, d-l Al. Ionescu — Ghibericu, care are o creație foarte reușită în rolul lui Aristotel, patronul localului, d-l I. Manu și A. Marius.

Dinu Manoil

PAGINA LICEULUI NOSTRU

La 1 Decembrie, profesorii și elevii liceului nostru au comemorat printr-o ședință festivă, Unirea cea Mare a tuturor Românilor.

Serbarea a fost deschisă de „Innul Regal,” executat de elevii liceului sub bagheta energică a D-lui Profesor Gr. Măgari.

Elevul Dănilă Petre, din clasa VI, a executat poezia „Rugăciune,” de poetul ardelean Octavian Goga.

D-l Profesor Gh. Șerban, în cuvinte mișcătoare a arătat întregul proces istoric, care a adus la „România Mare.”

Au mai recitat versuri elevii: Mișu Alex. din clasa III A, Cantacuzino Mihail clasa II A, Căpățână VI și Petrea Paul VIII.

O deosebită mențiune se cuvine elevului Petrea Paul din clasa VIII, cât și „micuțului” Cantacuzino Mihail din clasa II A.

D-l Director al liceului a încheiat festivitatea printr-o cuvântare ocazională.

D-l Prof. Gh. Popescu-Zimnicea, intenționează să înființeze la liceul nostru un seminar de limba latină, unde elevii făcând exerciții de traduceri vor căuta să pătrundă tehnica limbii lui Cicero și vor căpăta prin studiul literaturii latine iubirea de antichitate și clasicism.

După toate probabilitățile și D-l Prof. Ilie Almajanu va înființa un seminar de limba elină, așa că studiul geniei literaturii greco-romane se va întreprinde pe o scară întinsă.

Elevii sunt recunoscători celor doi distinși D-ni Profesori, cari le înlesnesc astfel să își desăvârșească cultura clasică, singurul mijloc de a produce adevărați oameni de cultură.

La 18 Noembrie clasa VII, a ținut o șezătoare sub președinția D-lui Profesor diriginte, V. V. Haneș.

Elevul Teodoru Mircea, din sus zisa clasă, a ținut o disertație asupra chestiunii, ce pasionează actualmente lumea internațională: „Conflictul Italo-Abisinian.”

Începând prin a face un lung istoric al diferitelor evenimente cari au dus la conflictul armat, conferențiarul încheie în credința că principiul binelui va triumfa, spre cauza păcii.

După aceea elevul Antonescu Petre a împărțit asistenței câteva impresii de drum.

Șezătoarea a luat sfârșit în acordurile armonioase ale pianului mănuit de elevul Samfil Silviu.

Clasa II A a ținut în ziua de 23 Noembrie 1935, o interesantă șezătoare sub conducerea D-lui Prof. Diriginte.

Micii elevi au dat dovadă încăodată de talentul precoce, care-i caracterizează.

Din bogatul program am reținut pe elevul Czudnovsky, care a interpretat la piano cu mult simț artistic, un potporiu din Bürgmüller, precum și excelența cuvântare de deschidere, rostită de elevul David I.

În ziua de 30 Noembrie 1935, cl. II A, a ținut din nou șezătoare.

S-au remarcat următorii elevi: Cantacuzino, Ciulei, Canu.

În general a primit multă recitare de versuri.

Rubrica matematică

Să se facă calculabile prin logaritmi expresiunile:

$$1) a \sin x + b \cos x = c$$

$$2) \sin^3 x - \sin x = 0$$

Să se rezolve identitățile:

$$1) \cos^2 x - \cos^2 x + \cos x = \cos^2 x (2 \cos x - 1)$$

$$2) \frac{4 \operatorname{ctg}^2 x}{\cos^2 x} - 4 \operatorname{tg}^2 x = \frac{\sin 4x}{\sin^2 x \cos^2 x}$$

știind că $\sin 4x + \sin x = 0$

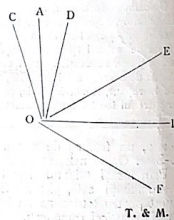
T. D.

5. Să se demonstreze că $\widehat{DOF} + \widehat{COE} = 180^\circ$ știind că:

$$\widehat{AOB} = 90^\circ$$

$$\widehat{EOB} = \widehat{BOF}$$

$$\widehat{COA} = \widehat{AOD}$$

T. & M.

SUPLIMENT ÎNCHINĂT ARDEALULUI.

VLĂSTARUL

Anul XII, No. 2—3

Revista Liceului „SPIRU HARET”

1935

1 DECEMBRIE 1918—1 DECEMBRIE 1935

La 1 Decembrie întregul românism a sărbătorit unirea sa deplină și definitivă!

Acum 17 ani, Ardealul lui Horia și al lui Avram Iancu, s'a înțors la Patria-Mumă, reinviind gloria vechei Dacii.

Ca un omagiu adus fraților de peste Carpați, „Vlăstarul” închină acest supliment care va da o cât de slabă imagine a luminii transmise de Ardeal culturii românești.

ARDEALUL

Zilele trecute, la 1 Decembrie, țara întregă a sărbătorit împlinirea a 17 ani dela cel mai înălțat moment din îosângerata și întunecata ei istorie: Unirea Ardealului cu vechiul regat. La 1 Decembrie 1918 s'a îndeplinit un vis național, s'a realizat un ideal al Românismului, un ideal care-și pretindea legitima înfăptuire de atâta amar de vreme. Realizarea legământului neamului românesc la regatul din cealaltă parte a munților a fost însă mai mult decât îndeplinirea unui ideal dorit, în jurul căruia s'a luptat și sângestate asupra pământului ce-l stăpânim azi, omagiu țării conștiinței naționale, și înscria cu litere de aur în capitolul nou și strălucit în istoria poporului românesc pe veci unit, căruia i se deschisese în sfârșit larg poarta pentru o viață nouă. Cum se face oare că la 1 Decembrie 1918 când mănunchiul de intelectuali și patrioți intruniți la Alba-Iulia, vechea cetate a Bălgradului, pentru a declara oficial Unirea, a fost ajutat în opera de utilitate națională ce-și propusese să realizeze, de zecile de mii de Ro-

mâni, cari veneau valuri, valuri, tineri și bătrani, entuziasmați și nerăbdători, nesiliți de nimic, să grăbească înfăptuirea aspirațiilor lor? Cum se face că în ciuda veacurilor amintitoare de năvăliri ale hoardelor tiranice și a întregului sistem de ingerințe și năpăsturi politice și religioase, conștiința națională a fost totuși menținută până în ziua când avea să joace un rol hotărâtor în istoria Românilor. O explicație logică nu e greu de găsit. Prinire Români, fie ei din Ardeal, din Moldova sau din Țara Muntenescă, s'au ridicat totdeauna cațiva oameni de bine, cațiva cărturari care în chip desinteresat și numai din iubire de adevăr, au căutat să umple golurile culturii noastre atât de înapoiate, din cauza condițiilor vitrege de dezvoltare și să întrețe flacăra sfântă a conștiinței, naționale.

Într'adevăr datorită unor factori de ordin istoric neprielnici, starea culturală a Românilor a fost cu mult inferioară celei occidentale; numai așa se explică cum în timp ce în Franța se modelase o limbă de jurnă literară și nu suntem prea departe de fondarea Academiei, acei

aerog al culturii, la noi în același secol abia se pune problema originii limbii noastre. Și totuși aflăm în Ardeal în veacul al 17-lea pe un mitropolit Simion Ștefan care să se exprime în termeni ce puteau fi înțeleși de toți Românii și să spună că „nu-i din vina noastră, ci-i vina celuia ce au respirat Românii printre alte țări, de s'au amestecat cuvintele cu alte limbi, de nu grăesc toți într'un chip". Sau pe un Miron Costin, cronicarul moldovean cu pana atât de iscusită, care să afirme că și Muntenii și Moldovenii și Ardelenii „tot de un neam sunt și odată descălecați”.

Mai târziu s'au ridicat dintre Ardeleni oameni de cultură suficient de vastă ca Samuel Micu, Gh. Șincai, Petru Maior și mai apoi Simion Barnuțiu, care să păstreze sau chiar să canalizeze conștiința națională. Și că Ardelenii, dela mic până la mare au știut de origina lor latină, că sunt și ei Români, frați mai mari ai celor de dincolo de Carpați și că sunt asupriți de un stăpânitor crud ce nu-și poate justifica întru nimic drepturile, au dovedit-o ei prin sacrificiul simbolic al celor trei țărani, al lui Horia, Cloșca și Crișan, martiri ai neamului, uciși prin suplicii nedemne de un popor ce se pretinde

civilizat, la Alba Iulia, aceeași Alba Iulia a Unirii și a încoronării de mai târziu.

Dar revenind la adunarea dela 1 Decembrie, nu putem atribui numai cărturarilor izolați sau intelectualilor de mai târziu, păstrarea conștiinței de Român cari s'au afirmat cu atâta tărie în masele populate cari cereau nerăbdătoare Unirea. Această conștiință neatinsă de praful veacurilor e de același substrat, de aceeași esență intimă, psihică ca și păstrarea unei limbi românești unitare dealungul unei milenii de influențe străine. E o caracteristică care rezidă în sufletul românesc: unitatea. Această unitate fie de limbă, religie sau politică, formează țaria acestui neam încercat. Unirea a fost așa dar după cum spunea zilele trecute un personaj marcant al vieții noastre politice un act spontan, pornit din profunzimile sufletului ale poporului, făptuit în laboratorul tainic al sufletului românesc.

Astăzi când în afara granițelor noastre se desfășoară cu repeziune evenimente grave, de natură a perturba pacea europeană, pentru noi Românii aniversarea Unirii Ardealului constituie un exemplu și un îndemn pentru viitor.

Mircea V. Pop
VII-a literară

DEBUTURI

DE CE MA ATRAGE PE MINE ARDEALUL ?

Frumusețea acestui minunat colț de țară este neîntrecută: un podiș înconjurat din toate părțile de munți pitorești. La nord se înalță falnici munții Rodnei. La poalele acestor munți se întinde Maramureșul, de unde legenda spune că ar fi plecat descălecătorul Moldovei.

La vest sunt bogății munți Apuseni. De aci s'a răscolat Avram Iancu cu vitejii lui Moși. La sud sunt cei mai mulți munți ai țării. Aci se înalță mândrii Negoiul și Moldovăul, predominant întreaga Țara Bârsei. În afară de munți, Ardealul mai are și multe râuri cari formează defilee incantătoare, acolo unde apele lor vijelioase și-au sfredelit drum prin munți. Mai are și codri bătrâni cari ar ști să povestească multe.

Acest minunat colț al țării mă atrage și mă farmecă prin frumusețea sa și prin locuitorii lui, cari au fost adevărați Români. În ciuda vremurilor vitrege pentru ei, nu și-au uitat graiul și obiceiurile strămoșești. Datorită patriotismului

înlăcărât al lui Horia, Cloșca și Crișan, martiri ai neamului, al oamenilor cu suflet cum au fost: Gheorghe Șincai, Andrei Șaguna și Simion Barnuțiu și al poezilor Andrei Mureșanu, Ștefan O. Iosif cari în scrierile lor au deșteptat ideea națională, ei au trăit cu speranța că ziua cea mare a Unirii cu frații din vechiul regat se va înlăptui odată. Unirea sub Mihai Viteazul fusese de scurtă durată. Totuși ei nu și-au pierdut nădejdea. Și într'adevăr ziua cea mare a Unirii, 1 Decembrie 1918, sosi. Cu câtă însuflețire au așteptat toți această zi, în care și-au văzut visul împlinit! Iată de ce iubesc Ardealul: pentru privilegiile lui frumoase și pentru sufletul Ardelenilor!

Dan Teodor Stănescu
clasa II-a B.

DOCTRINA LUI SIMION BARNUȚIU

Simion Barnuțiu este o figură din patrimoniul politic românesc care a purtat o față de dimensiuni impresionante cu ocazia evenimentelor dela 1848 în Ardel. Ca profesor ieșian, Simion Barnuțiu a lăsat într'un prea scurt intermezzo o luminoasă dără a cugetării și sensibilității sale, care nu putea fi câștigată în Austro-Ungaria anilor 1850-1870, intervenind un val de represiune spirituală contra minorităților naționale. Acest fecund luptător și jurist ardelean, crescut în concepția școlii latiniste al cărei animator fu mai târziu, veni pe astă lume dintr'o neaoșă familie românească în ziua de 21 Iulie 1808 în satul Bocșa-Română, din comitatul Crasnei. Tatăl său învățător la Șimleu Silvaniei (capitala aceluși comitat) își trimise fiul la studii. Clasele primare le termină în primăvara anului 1820 plecând pe urmă spre a-și face liceul la „școala călugărilor piașiți din Careii-Mari”, întemeiat încă din 1727. Il vedem rătăcind pe urmă, ca și genialul nostru poet Mihail Eminescu, la Blaj unde audiază timp de un an cursul de filozofie, predat de Vasile Rațiu. După trei ani de teologie la Blaj este numit profesor de sinteză la gimnaziul din Blaj. În Octombrie 1830 e numit profesor de filozofie tot la Blaj unde a rămas până la 1834. Începând cu anul 1842, Barnuțiu devine omul politic, cunoscut de noi prin acțiunea sa revoluționară și mișcărilor sale naționaliste.

Acțiunea sa revoluționară are două obiective: a) împotriva maghiarismului, b) împotriva despotismului clerical Blăjan român care secondea acțiunea de desnaționalizare a Ungurilor. 9 profesori conduși de Barnuțiu luptă contra episcopului renegat Lemény. Din cauza aceasta sunt destituiți în Februarie 1845. Il vedem după aceea trăind studentește la Sibiu, cu prietenii săi (Iacob Mureșianu, Avram Iancu, De Boer, Gr. Moldovan, etc).

La 24 Martie 1848, lansează o proclamație revoluționară către Români cerând ca să nu se mai îngăduie rușinea de a lăsa ca în afacerile Transilvaniei „să se judece meru de nobis sine nobis”. În proclamație îndeamnă: „spuneți Ungurilor că sunteți Români, credincioși împăraților, Austriei: dar că despre unire nu voiiți să știți nimic până ce nu veți avea adunare națională, în care să vă spuneți dorințele naționale”.

Sau „noi nu vom fi robi Ungurilor și ai Sasilui. În Stat și înaintea legii trebuie să fie recunoscută limba noastră, pe care am apărato cu sângele nostru”. Vedem deci că în această proclamație el cerea numai egalitatea cu celelalte minorități, asigurând în același timp și supunerea față de împărat.

La 2/14 Mai 1848 a ținut în catedrala Blajului memorabilul său discurs, al căror idei sunt repetate sub altă formă la 3/15 Mai în fața unei numeroase asistente de Români, pe Câmpia Libertății, locul de pregătire ideologică a revoluției din același an.

La Blaj s'a ales un comitet de conducere compus din 25 membri. Vice președinte era Simion Barnuțiu.

Fiind dizolvat de guvern, el a continuat să funcționeze ilegal, îndemnând populația română la rebeliune.

La 4/16 Septembrie 1848, începe a doua adunare dela Blaj, de astădată cu caracter complet revoluționar, iar nu ca prima care avea caracter de protestator. Rezultatul este „revoluția din 1848”, în care este înfrânt și nevoit a părăsi mealeagurile dragi pentru a cărei libertăți a luptat, rătăcind prin Budapesta, Viena, Pavia până la 24 Decembrie 1854 când este numit profesor la Universitatea din Iași.

În Mai 1863 pe valea Ameșului, în căruțe care-l duceau, bolnav, dela Iași spre Bocșa-Română, își dădu sufletul cel care a fost un aprig luptător al ideii naționale și primul jurist român de importanță.

Opera lui Simion Barnuțiu într-o terminologie latinizată și provincială, cu întorsături stilistice de cronicar și cu tirade ciceroiene, reprezintă materialul tipic al unei doctrine juridico-politice din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Stilistic și ca viziune asupra lumii, aparține direcției școlii latiniste având prea puține puncte de contact cu cealaltă direcție a belletristicii transilvane din același veac, reprezentată de periodicele lui Bariț și de poveștile pline de humor ale lui Ion Baroc sau de epopeia lui Budai Deleanu, în a cărei linie se va înscrie mai târziu poezia plină de grație a lui George Coșbuc, lirica modernistă a lui Emil Isac și a lui Lucian Blaga.

Direcția „școlii latiniste”, în care se înglobează Simion Barnuțiu, reprezintă fanatismul național, solemnitatea sacerdotălească împodobită cu laurii erudiției și ai retoriceii academizante. E un gen ce trăiește până în zilele noastre, dând culturii românești un aspect inedit.

Opera sa, ca a oricărui om politic, a fost mai mult cea vorbită decât cea scrisă, de aceea majoritatea lucrărilor sale ne-au fost redatăe sub o altă formă, dar cu aceeași cugetare, păstrând firul logic al ideii sale.

Din discursuri rămase în texte, scrise ca un monument al oratoriei românești, a fost discursul ținut în catedrala Blajului și repetat pe Câmpia Libertății în 1848. Alte opere demne de amintit, având o deosebită importanță pentru dezvoltarea juridică a Românilor au fost: „Dreptul public al românilor”, „Dreptul natural privat”, „Dreptul natural public”.

În manifestul dela 25/13 Februarie 1842 și în opera lui Bărnăuțiu ca profesor de Dreptul ginților, de Dreptul național, și de Dreptul public la Universitatea din Iași (1856-1863) se găsesc elementele unui sistem și ale unei sinteze, o viziune generală asupra Dreptului și o dialectică specială a Filozofiei statului din monarhia austro-ungară, în corelație cu interesele specifice ale Ardealului.

Cu Simion Bărnăuțiu se pune pentru întâia oară la noi în circulație, cu un arsenal relativ modern, problema dreptului natural. (Totuși propozițiile juridice aflate pe această cale au valoare practică mereu când lipsesc legile pozitive, cu toate că dreptul pozitiv este numai un surrogat al dreptului natural. Fără de dreptul pozitiv și numai cu dreptul natural nu ar fi cu putință a cunoaște în toate cazurile particulare ceea-ce este conform cu ideea de Drept”. (Dreptul public al Românilor de S. Bărnăuțiu § 3), și a istorismului luate ca directive teoretice în discuția și analiza fenomenelor juridice.

Manifestele, intrunirile, serbările demonstrative și adunările populare în genul celui de pe Câmpia Libertății, trebuiesc înțelese nu numai în caracterul lor protestator, ci ca operațiuni prin care conștiința comunității de interese materiale și sufletești lua sosește de sine însăși. O comunitate are o serie de simboluri prin care se arată și se retrăgește periodic contopirea și soliditatea elementelor sale omogene.

Filozofia pozitivistă sau vulgar-material: stă și cultura veacului XIX, cu prelungiri multiple în vremea și cultura contemporană, a pierdut înțelesul simbolului aflat dincolo de rațiune, în frământarea vieții publice, dincolo de înțelegerea săracă a cunoașterii raționale sau pozitiviste.

Adunarea de pe Câmpia Libertății nu poate fi interpretată în sens pur politic, adică nu avem de-a face exclusiv cu o manifestare populară prin care se cer anumite îmbunătățiri materiale și câteva drepturi politice. Simbolul ei depășește aceste teluri imediate.

Pe Câmpia Libertății, la 3 Mai 1848, se înfăptuiește integrarea într-un organism unitar a vieții publice ardelenesti adunarea dela Blaj este un simbol și o contribuție dinamică la formația naționalității române din Transilvania.

Adunarea dela Blaj a fost semnalul luptei pentru obținerea autonomiei culturale și începutul unei acțiuni politice.

De ea se leagă amintiri puternice și conține până azi forțe latente, care pot deveni propulsive.

Un complex al psihologiei colective ardelenesti s'a identificat cu Câmpia Libertății. La cristalizarea sentimentelor în jurul acestei formule integrative, Simion Bărnăuțiu are o contribuție hotărâtoare.

Am făcut această mică digresie pentru a trasa și mai pronunțat reala personalitate a lui Simion Bărnăuțiu și a dovedii realul aport adus cauzei românești, în principalul document „Manifestul din 1848”, unde este concretizată întreaga sa gândire și suflare. Merită deci să cinstim și să glorificăm pe acest brad al impulsului național, care și-a închinat cu smerenție și devotament viața, cauzei noastre naționale, nouă care acum stăm și privim „dela gura sobei” înfăptuirea României-Mari, care nu s'ar fi putut face decât cu astfel de mentalități și sacrificii.

Cezar Popescu

„...Libertatea oricărui popor e bunul lui cel mai înalt și naționalitatea e libertatea lui cea din urmă. Ce preț mai are viața lui, după ce și-a pierdut tot ceea ce-l face demn ca să mai fie pe pământ? În mâna acestei adunări e pusă viața și moartea, soarta prezentă și viitoare nu a unui om, ci a unei națiuni întregi. Ce va răspunde. Adunarea înaintea națiunii, a lumii și a posterității, când ar subscrie sentința de moarte asupra națiunii sale? Deci, fraților nu vă uitați la pretențiunile Ungurilor cele nedrepte, nici la acei puținii înșelași și înșelători, dintre noi, cari în speranța leșilor, ce așteaptă în împărăția unghurească, în cu Ungurii și cîc să apără onoarea și salvarea națiunii noastre”.

SIMION BĂRNĂUȚIU

(Discursul dela Blaj, 2 Mai 1848)

NUVELA LUI SLAVICI

Aportul școlii latiniste ca și al urmașilor lor, a fost foarte mare dar numai pe tărâm cultural. Un scriitor, în înțelesul de poet n'au avut Ardelenii, dacă lăsam la o parte pe Budai Deleanu, autorul „Ighaniadei”. Cel care intrerupe tradiția centenară, conform căreia toți Românii de peste munți erau istorici și gramatici, este Slavici. Produs țărănesc ca și moldoveanul Creangă are multe asemănări cu el dar are și multe deosebiri, pe care i le dă fie temperamentul său, fie cultura, căci a studiat la Viena, fie însuși mediul ardelean, unde Românii erau în permanentă luptă cu Ungurii ce încercau desnaționalizarea. Se știe că o caracteristică a Românilor, ca și a tuturor Latinilor în general, este tendința spre zeflemea, înspre bătaia de joc. Iar caracteristica aceasta apare mai în fiecare năvelă, fără însă a se abuză de ea. Umorul acesta ne-și dat pe „Popa Tandă” care nu-i o năvelă comică ci una humoristică. Subiectul cred că se cunoaște. Popa Tandă trimis în Sărăceni, pentru că s'a certat și cu protopopul și cu sătenii, încearcă să-și aducă parohia la o stare înfloritoare înănd mai întâi, oamenilor predici, apoi sfătuindu-i, iar mai târziu bătjocorindu-i. Nu reușește decât atunci când își chivernisește propria lui casă. Humorul nu-i cîc la Creangă, înșind din o privire blajină asupra lucrurilor și oamenilor. Nu este nici satura amară a lui Caragiale, ci o privire de loc blajină asupra lucrurilor, care nu sunt cum ar trebui să fie. Se știe că Românii pentru a ironiza, spun că un lucru prost făcut, a fost făcut astfel cu bună știință pentru a sluiji la alte lucruri, pe care le-au avut în minte făptuitorii:

De ce nu-și fac oamenii din Sărăceni coșuri la case și de ce nu-și văruiesc pereții? Fiindcă: „fumul aflat cale și prin acoperiș. Iar mururi la pe pereții de lemn n'are înțeles, fiindcă tot cade cu vremea”. Un alt mijloc de a scoate umorul îl găsece Românii în enunțarea de maxime, care n'au nici în clin nici în mînică cu proverbele. Le întrebuințează și Slavici și iată la ce concluzii ajunge părintele Trandafir, după ce a fost mutat din Butucani în Sărăceni: „Oamenii aveau câte ceva iară de unde este, poți lua”. O altă: „Popa face treaba satului, iară satul îngrijește de traista popii”. Mai ajunge și la altă încheiere: „că cu desăvârșire proști n'au fost oamenii, care au început cu pomelile și cu ospetele.”

Mai departe zămbim la alte lucruri. Îl vedem pe Popa Tandă pornit să-și repare casa și tot întinzându-se la îmbunătățiri. În sfârșit mai zămbim la urmă când ni se arată Sărăceni trans-

formați, iar pe locuitorii lui mandri de satul lor. Pictor talentat a fost în pictarea vieții acesteia țărănești în partea ei humoristică. Dar nu s'a mulțumit cu aceasta, a vrut să prindă și o altă latură mai puțin plăcută. A arătat că și viața de țară își are tragediile ei adăne omenești. Vreau să vorbesc de „Moara cu noroc”. Până le el nu mai fusese scris așa ceva. Doar Alex. Lăpușneanu era o capo d'operă, dar pe ea o putem socoti ca pe o năvelă istorică, căreia i se mai cer și alte condițiuni, pe lângă omeneșul din ea, pe când năvela lui Slavici este numai o năvelă patetică. Din cauza sărăciei, Ghiță se hotărăște să ia în arendă cărciuma la „Moara cu noroc”. Curând el vede că pentru a rămâne aici trebuie să fie bine că Lică Sămădăul, om de care se povestesc multe. Incet, incet, Ghiță se depărtează sufletește de soția lui, Ana, despărțire definitivă după ce asupra lui Ghiță, apasă bănuiala de complicitate la jaf. Înțelegând dorința lui Ghiță de a avea bani, bani cât mai mulți, Lică și-l leagă de el, dându-i să-i schimbe bani și să vândă argintărie furată. El își împinge fără să vrea soția în brațele lui Lică și când descoperă că nevastă-sa îl înșeală, o ucide. Dar și vieții lui li pune capăt Lică, care însă numai poate scăpa și se ucide pentru a nu cădea prins. În această năvelă Slavici se arată un minunat analist. Stările sufletești ale eroilor sunt urmărite bucațică cu bucațică, nimic nu este uitat, totul este motivat. Depărțarea dintre Ghiță de la început, viol, iubitor de nevastă, încrezător, cinstit, mai ales cinstit și Ghiță cel care se înțelege cu Lică Sămădăul pentru a împărți prada jafurilor, în același timp uneltind pieirea acestuia, Ghiță care pentru bani își împingea nevasta la adulter, prăpăstia este mare, dar astupată cu îngrijire, astfel că nu poți zice nici un moment că acolo este umplutura. În această năvelă nu poți măcar să descoperi vre-o tendință moralizatoare sau de dovădirea, cine știe cărei părimi psihologice a autorului, nimic din ceia ce el i-ar putea scade valoarea din ori care punct de vedere, e numai artă pentru artă așa cum voia Titu Maiorescu conducătorul junimii, din care făcea parte și Slavici. Am arătat pe larg valoarea, că narator, în două năvele care sunt cele mai bune din cele câte a scris Slavici. Dar nici celelate bucați din cele două volume publicate între 1870—1890 nu sunt cu mult mai prejos. Dacă în „Popa Tandă” ne-a redat o parte umoristică din viața țărănească, și dacă în „Moara cu noroc” ne-a arătat cum decăde un om, cum pune o stăpânire pe un om, patina sgarceniei, ne-a arătat în „Vecinii”, bucata a doua din cele

două care au același nume, că în anumite împrejurări se poate produce un proces invers, că adică înțelul pe înțel și privind la suferințele altora, și patima sgarănciei poate păși pe un om. Ne-a înălțat și iubirea în trei nume: în „Scormon”, în „La crucea din sat” și în „Gura satului”.

Dar să nu se creadă că Slavici se repetă. Nu, în fiecare dintre cele trei se analizează o altfel de iubire, dacă putem împărți cumva iubirea pe categorii. În prima se arată o iubire aproape inconștientă, o iubire căreia nu-i stă nimic împotriva și care lin, fără scuturăți se împlinește în căsătorie. Este o iubire mai adâncă și mai romantică în „Gura satului”, iubire care aduce unirea tinerilor, a lui Miron, oierul și a Martei, numai cu greu și cu mare durere în casa părinților Martei. O iubire tot adâncă ca cea de mai sus, dar căreia nu-i stă împotriva părinții, ci a morul propriu al tinerilor, care îi face să creadă că fiecare e jinit de celălalt este în „La crucea din sat”. Dar înțelegerea, adică căsătoria tot se produce. Într'alta în Vecinii cu titlul „Baciu” se analizează raporturile dintre un vecin bogat și unul sărac, cu invidie, cu ceartă, cu ură, dar cu o frumoasă împăcare la sfârșit. În o viață pierdută se analizează o iubire, o adevărată patimă, care nu se realizează și duce la o altă patimă, la beție. Vrand să se scape de amândouă, este învins în luptă dar pentru a nu recădea în cea de a doua, din care o scosese muștrările tatălui ei, se sinucide. Este analizată foarte bine și bătrânul tată care își vede fata luptându-se cu ea însăși. În „Comoara” se povestesc pășunile unui țăran care găsește o comoară, dar din care trage numai neplăceri. În această năvelă e tot un umor, dar de altă factură, ceva mai tragic. Umor mai găsim și în „Budulea Taichii”.

Am făcut enumerarea năvelor sale bune, căci are și năvele slabe, numai pentru a dovedi că merită locul pe care îl ocupă în literatura noastră.

S'ar mai ridica o problemă și anume de ași în ce măsură sufletul lui Ion Slavici se desvăluie în cele scrise de el. Căci credem că și dacă nașănearea ar fi un produs pur al imaginației, ce face desigur nu se poate susține pentru toate cazurile, dar eroii măcar reflectă ceva din felul autorului, de a privi viața și din caracterul său.

Pentru a dovedi cele de mai sus este destul ca să arăt că și la clasicii francezi, cei cari sunt presupuși că privesc în chipul cel mai obiectiv viața se petrece același lucru. Pierre Corneille a studiat la Iezuiți, care au între alte multe învățături că omul trebuie și poate să facă ce face e bine, adică ceia ce socote că e bine. Și iată că eroii lui Corneille sunt raționali, și nici iubirea, sentimentul cel mai profund nu are pu-

tere asupra lor. Jean Racine a studiat împotriva la Janseniști, care spuneau că omul nici odată nu este stăpân pe el însuși. Iar eroii lui Racine sunt mânați de sentimentele lor, cărora nu li se pot împotrivi de și își dau seama că alta este datoria lor. Dacă răsfoim amintirile lui, cartea „Inchisorile mele” din care nu vom lua decât ceia ce este relativ la firea lui și nu la păreriile lui politice vom găsi următoarele: Un om consecvent, cinsit, unul care nu știe să spuie adevărul în față, chiar dacă aceasta usură sau rănește și un om care avea cea mai bună părere despre semenii săi, spunând că oamenii sunt buni, numai indivizii sunt răi, părere cu care poate mulți nu se vor împăca. Și mai era Slavici un om care credea că firea omului nu se poate schimba, și că orice face omul face împins de firea sa, un adevărat destin. După cele ce am arătat despre firea lui Slavici din măturile lui proprii ca și din ale soției, veți recunoaște pe mulți din eroii săi. Iată-l pe Ghiță stăpânit de firea lui, iată pe Popa-Taudă care se ceartă cu poporeni și cu protopopul fiindcă spune adevărul în față. Iată-l pe Domnul Ciulice, care sgarăcit și cărpănos s'a schimbat înfrățit, că își dă blana lui pentru a nu fi frig bolnavului pe care îl ajută, rămânând să facă în haină distanța până la Cărligi, lucru care i-a ducе moartea.

Deși însă desnodămintele și eroi sunt croși după punctele de vedere ale lui Slavici și nici când nu simți că el vrea să-ți impuie și ție gândurile lui. E oare logic și ca un sgarăcit să-și piardă defectul acesta, este posibil ca Ghiță să decadă? S'ar părea că nu. Și totuși dacă citești năvela te convingi de acest lucru. Treccrea dela o stare la alta se face gradat, prin nuanțe fine, ce deabia pot fi observate. Și aici este meritul mare al lui Slavici de a fi putut fi un atât de fin analist.

Mircea Bărbulescu

Despărțire

*Vă las câmpii nefărurite,
Vă las pădurilor umbrite
Și flori și floricele mici
Și arbori din crânguri pitici
Și păsărelele voioase
Și stâncile de vacuri roase
Și-al apei liniștit suspin
Și cântecul pădurii lin.*

SOLOMON MARIAN
cl. IV

VLĂSTARUL

→ 22 ←

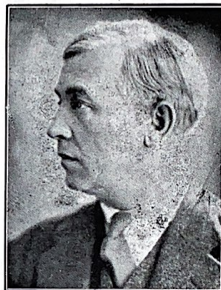
ROMANUL LUI LIVIU REBREANU

Dintre figurile pe care Ardealul le-a dăruit cu dărnice, culturii țării — mume, romancierul Liviu Rebreanu se impune în prim plan, ca o personalitate literară de mare suprafață.

Deși încă în viață, deși — Slavă Domnului! — nu la sfârșitul carierei sale literare, autorul lui „Ion” este pentru literatura românească, o definitivă și absolută consacrare. Romanele sale în care socialul se îmbină perfect cu ascuțita analiză psihologică sunt dovezi de necontestat ale talentului și valorii scriitorului. Liviu Rebreanu, va rămâne pentru totdeauna stăncă ne-

ficare episod, pe care Liviu Rebreanu îl zugrăvește cu un stil simplu, clar, limpede ca cristallul, dar care-și aduce în minte sobrietatea clasică, avehii culturi.

Acestea sunt elementele ce compun o personalitate de beton: fondul profund gândit și motivat, forma clară și simplă, cimentate între ele cu o rară sensibilitate sufletească. Acestea sunt totodată și motivele pentru care Liviu Rebreanu a fost scriitorul cel mai puțin atecat, cel mai ferit de săgețile muiate în venin ale pseudo-criticilor, cari au trebuit să se plece în fața unei covârșitoare valori.

Epica lui Liviu Rebreanu, sau mai bine zis romanele sale se pot împărți, se pot clasifica în două mari categorii: romane sociale și romane psihologice.

Evident că nu putem socoti această diviziune ca ceva absolut, ca un hotar de netrecut. Desigur că în romanele sociale ale lui Rebreanu, psihologicul joacă un rol destul de important, iar în scrierile cu caracter psihologic, socialul nu este cătuși de puțin neglijat. Am introdus însă această categorisire numai pentru a da o mai mare ușurință unei sumare analize a operei epice a lui Rebreanu și mânați de criteriul elementului preponderent.

Vom începe prin a spune ceva despre categoria romanelor sociale. Fără îndoială că „Ion” lucrarea de debut a lui L. Rebreanu, scriere la care autorul a muncit efectiv 7 ani, fără a mai socoti și stagiul embrionar al concepției, este tot odată și romanul cel mai reprezentativ din întreaga operă a scriitorului ardelean. „Ion” ne duce în mediul țăranilor români, ardeleni din Ardealul, dinaintea unirii. Ion al Glanetașului este tipul reprezentativ al acestei clase de oameni și tot el e personajul în sufletul cărui ia naștere eternul conflict dintre spirit și materie, conflict tratat cu multă profunzime și înțelegere. Ion e sărac, dar e țăran. Și ca orice fiu al pământului, Ion iubeste ogorul care-i dă hrana de toate zilele. Și Ion ar vrea să aibă pământ mult, mult de tot, ca să nu-l cuprindă cu privirile.

Dar afară de țăran, Ion iubeste și pe Florica o fată tare frumoasă din sat. Inșă Florica e și ea săracă, mai săracă ca Ion.

Ana Baciu, o altă fată din sat, e drept nu așa de mândră ca Florica, ba chiar urâtică și mică de statură, e în schimb bogată. Tatăl ei are ogoare multe și întinse, pe care viitorul ginere le va stăpâni ca zestre.

VLĂSTARUL

→ 23 ←

Și de aci începe sbuciumul lui Ion. Pentru el Ana înseamnă bogăția, pământul, Ana e materia, Florica înseamnă sărăcie, dragoste, Florica e sputul. Cine va învinge? „Glasul pământului”? sau „Glasul iubirii”? Lupta sulfetească prin care trece Ion e grea și-și macină crunt. Glasul pământului e deocamdată mai puternic și Ion prin mijloacele lui darze și primitive, reușește s-o ia de nevastă pe Ana și odată cu ea, țărânel e întinse. Ion e bogat acum, dar nu e mulțumit. Glasul dragostii, pe care, o clipită, la crezut înăbușit nu-i dă pace și-l mână mereu spre Florica, acum mîriată. Fatalitatea, care l-a urmărit mereu pe Ion lîjoacă acum ultima larsă: Bărbatul Florică, îl prinde la nevastă-ia și-l ucide cu o săpă. Și astfel „glasul pământului” și al „iubirii” își găsește împăcarea prin moarte.

După cum se vede conflictul e simplu și sobru. Liviu Rebreanu îl tratează însă prin prisma talentului, dând la iveală astfel o operă de un tragic uluitor și de un sguđuitor realism. Ion trăgește a avea în sufletul cetitorului, care trece prin momente de rară emoție estetică. Drama lui Ion se desfășoară gradat și autorul urmărește atent toată gama de sentimente, pe care o trăiește Ion.

Nu putem vorbi însă de „Ion” fără a aminti de familia Herdelea, descrisă cu un pitoresc nesemuit, precum și de al doilea conflict secundar și paralel, ce se dă în sufletul tânărului poet Titu Herdelea, între sentimentele lui naționaliste de roman și necesitățile vieții de toate zilele.

Am văzut în „Ion”, drama țărânului român, înamorat de pământ. Atras de perfecțiunea la care a putut ajunge, trăind această temă, autorul o reia peste aproape două decenii, ca să dea la iveală „Răscoala”.

De unde însă în „Ion”, setea după pământ ne era înfățișată individual, iată în „Răscoala” consecințele pe care le are acest fenomen în masele țărănilor. Extinderea fenomenului dela ins la massă a atras după sine o schimbare a intensității epice. Petre Petre, exponentul clasei țărănești — de astă dată din vechiul regat — este un tip oarecum neprecis, sau în orice caz nu studiat cu adâncimea fratelui său, Ion al Glanceașului.

Ai, foarte adesea, penibila impresie că Petre Petre nu știe ce vrea. El răvnește oare la pământurile lui Grigore Iuga, sau la cucoana Nadina, frumoasa și ușurata soție a acestuia? Din cauza acestei imprecizii în psihologia lui Petre, din cauza acțiunilor lui insuficient motivate, suferă tot romanul.

În afară de acest reprezentant al clasei sătești mai întâlnim în „Răscoala” pe veșnicii exploatare ai țărănimii române: arendașii.

Ca în toate romanele sau nuvelele semănătoare găsim în „Răscoala”, același tip de arendaș avar și hapsân, al cărui scop unic este căpătuiala cât mai neîntârziată pe spinarea averii boerești și din sudoarea bieților iobagi. Arendașii ni sunt înfățișați aci, ca unii din principalii pricinuitori ai răscoalelor țărănești dela 1907. Tot în „Răscoala” avem din nou deaface cu clasicul conflict dintre generația bătrânilor latifundari și conservatori și tânăra generație liberală, crescută în spiritul generos occidental.

Iată-l pe Miron Iuga, om cu principii rigide și cu voință fermă, care nici nu poate concepe măcar un act de rebeliune din partea țărănilor și alături de el pe tânărul său fiu Grigore Iuga, ce nu vede în cultivarea pământurilor, decât obligația unei continuități tradiționale.

Iată — în sfârșit — și pe grătoasă și infidela Nadina, soția lui Grigore, ce reprezintă categoria de trivole și mondane cucoane, pentru care ogoarele sunt admirabile mijloace de acoperire cecurii, semate în marile hoteluri sau restaurante parisiene.

Nadina sfârșește tragic, ca o pedepsă pentru nepăsarea, dusă până la ură, către cei umili.

Nu trebuie să uităm în „Răscoala” și apariția lui Titu Herdelea, vechia cunoștință din „Ion”, ajuns gazetar la București. Titu Herdelea, servește autorului pentru a pretexta o oarecare continuitate cu „Ion”, intrucum nu ia parte efectivă la acțiune.

Acestea sunt personagiile, bine caracterizate, în jurul cărora gravitează acțiunea „Răscoalei”. Din toate cele mai sus expuse, putem trage concluzia că dacă „Răscoala” nu se ridică până la „Ion” nu este un roman ce-desamășește. Pecetea semnăturii este cel mai prețios gir.

Tot despre o revoluție și anume despre răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan tratează „Crăișorii”, un alt roman cu tendințe sociale al D-lui Liviu Rebreanu. Fără îndoială că scopul — din păcate, neatinis decât în parte — a fost acela de a ne înfățișa o viață românească tot angherajul sulfetesec al eroului sfârșit pe roată. Greșala esențială a D-lui Rebreanu este faptul de a ne fi dat un Horia, convențional, banalizat de manualele de istorie și nu o figură atât de mărețată — parecă săpată în piatră — ca a eroului ardelen. Din cauza acestei greșeli esențiale în construcția romanului, „Crăișorii” nu produce impresia pe care ar trebui să o producă în sufletul cetitorului, rezumându-se să fie un capitol mai desvolat și mai literar expus, din Istoria Românilor.

Ajungem acum la cea de a doua categorie din epica D-lui Rebreanu, romanele cu aplecate tendințe filosofico-psihologice.

Vom începe, prin a ne ocupa de „Pădurea spânzuraților”, lucrare ce tratează un conflict sulfetesec, interesant prin însăși forțele psihice, cari iau parte la nașterea lui. Eroul, în sufletul căruia se aprinde scânteia conflictului este Apostol Bologa, ofițer de origine română, păsărând în linția lui toată dragostea pentru patria sa, luptă în timpul războiului sub drapelul austro-ungar. Om integru, militar în toată puterea cuvântului, Apostol Bologa, își expune către camaradul lui, ofițerul Klapka, în fața spânzuraților unui sublocotenent cel, cea- încercat de-zertarea la armata celor ai săi, toate sentimentele lui de credință fără limită pentru țara sub al cărui drapel luptă. Bologa nu găsește nici măcar o explicație — nici decum o justificare — a atitudinii sublocotenentului, la a cărei condamnare contribuise și el într-o oarecare măsură.

Îl vedem astfel pe Apostol Bologa, ins darz, convins soldat al împăratului.

Timpu trece însă și adaugând și faptul intrării Românilor în rândul adversarilor, sentimentele de credință către Austro-Ungari ale lui Bologa, încep să piardă din intensitate, dând loc în sufletul tânărului ofițer la un puternic conflict între trei sentimente. Pe deo parte vechiul lui sentiment de fidelitate austro-ungară, la care se adaugă instinctul conservării, iar de cealaltă parte — egal ca forță — sentimentul naționalist de roman.

Efectele acestei lupte sunt consecințe dezastruoase pentru starea psihică a lui Apostol Bologa. Veșnic, într-o stare de deprimare nervoasă, Bologa, caută izbăvirea într-un compromis, cerând să fie scutit de-a lupta contra con-naționalilor săi.

Rugămintea nefiindu-i admisă, ideea trădării, prinde rădăcini și crește sub oblăduirea teoriilor naționaliste a lui Klapka, căruia îl lipsește însă doza necesară de curaj, pentru a le pune în practică.

Îl vedem astfel pe Apostol Bologa, metamorfozat complex sulfetesec, trecând printr-o întreagă gamă de stări sufletești, dela credința cea mai absurdă, la trădare. Și trădarea are loc. Bologa este prins însă, printr-un concurs nefavorabil de împrejurări. Este judecat și condamnat, ca orice trădător, la moartea prin spânzurațoare.

Înainte de executare, Bologa are datorită căpitanului Klapka, numeroase mijloace de evadare, pe care însă ofițerul le respinge cu încăpățănare, sfârșind astfel prin ștreang o viață sbuciumată.

Se observă din sumara schițare a subiectului, tragicul conflict al lui Apostol Bologa.

D-l Rebreanu îl tratează cu înțelegerea și abilitatea ce-l caracterizează. Mulți însă n-au putut înțelegere sfârșitul pe care D-l Rebreanu a înțeles să-l dea „Păduri Spânzuraților”. Dece oare Bologa refuză toate mijloacele de scăpare dela moarte? O putem pune oare în sarcina unui proces de conștiință? Oare Bologa, în intima lui convingere, se putea simți vinovat? Iată câteva întrebări, cari-și cer răspunsul. După modesta noastră părere, executarea lui Bologa se confundă cu o sinucidere.

Puternic sdruncinat de depresiunea nervoasă, prin care trece, Bologa a preferat moartea, continuării chinurilor sulfetești.

„Pădurea Spânzuraților” este prin substratul adânc omenesc, pe care-l conține, unul dintre cele mai isbutite romane psiho-analitice din literatura românească.

După romanul, mai sus analizat, D-l Liviu Rebreanu, trece la un nou și curios „caz”.

Deastdădată autorul renunțând să se mai ocupe prea mult de elementul social, analizează cu profunzime în „Ciuleandra” (un fel de nuvelă, lungă) un caz care a pasionat mult opinia cetitorilor și a criticii. Puiu Faranga, degenerat vltărat al unei familii boerești, își ucide soția într-un acces de furie. Ca să se poată sustrage răspunderii abominabilului fapt, Puiu Faranga este dat de familie ca nebun și internat la un sanatoriu de boli nervoase. Aci se consumă toată drama lui Faranga, care innebunește cu adevărat în acest mediu.

S'a pus problema, dacă Puiu Faranga a fost sau nu alienat în momentul când a făcut crima. Problema a dat naștere la controverse, cari la rândul lor au format obiect de discuție în procese literare, scontate printr-un compromis: Puiu Faranga, a ucis într-un moment de nebunie, al cărei germene îl purta în sine! Ajuns la ospiciu, nelericitul tânăr trecut prin filierea unor puternice sguđuiri nervoase, innebunește cu adevărat și definitiv.

Odată cu „Ciuleandra”, trebuie să amintim de forma deosebită în care este scrisă. Romancierul a căutat aci să facă cât mai multă artă, astfel că „Ciuleandra” este apogeul desăvârșit al stilisticii D-lui Rebreanu.

Iată însăsfârșit pe D-l Rebreanu, după ce a analizat frământările lui Ion, sbuciumul lăuntric al lui Apostol Bologa și strania dramă a lui Puiu Faranga, că trece la subtila și delicata observație a *Liliane Rosmarin* din „Jar” (sau cum ar fi trebuit să se cheme „Pojarul iubirii”). În „Jar” scriitorul urmărește lentă desvolare a

germenului dragostei, în sufletul Liliane Rosmarin, fiică de mici burghezi, dar fată inteligentă și cultă.

Liliana se incurcă în mrejele lui Dandu, tânăr galant, lipsit de orice calități spirituale și de orice scrupule, mascul decorativ al cearșurilor dansante cu lete de măritat. Liliana își cristalizează în oarba ei dragoste către Dandu, toată curățenia tânără a simțirii ei.

Nesimțitorul locotenent însă, nu vede în fată decât un comod obiect de distracție, bun de aruncat după întrebuințare. Intr'adevăr după un timp de vinovată conviețuire cu Liliana, Dandu ajunge până la puțin cavalerescul act, de-a porunci ordonanței s'o dea afară.

D-l Rebreanu, caută, pentru a da oarecare simpatie personajului, de a găsi o scuză purtării inadmisibile a oșterului. D-să justifică aceasta prin diferența nivelului de cultură ce există între cei doi, diferentă care-l pune mereu pe Dandu într'o situație inferioară, Lilianei; din această cauză, Dandu jienit în demnitatea lui masculină, respinge pe Liliana.

Cu toate scuzele pe cari D-l Rebreanu le caută, caracterul personajului nu poate fi schimbat, intrucat — obiectiv fiind — el nu e nici simpatie și nici antipatie; e o tristă realitate pe care trebuie s'o admitti ca atare.

Înșelată în simțirile ei sincere, Liliana sfârșește prin a-și curma cu un glonte de revolver, o tinerete sfărâmată.

După cum se vede acțiunea romanului e banală, tipător de comună. O poți întâlni zilnic în coloanele „faptelor diverse” din marile cotidiene. D-l L. Rebreanu, are însă meritul de a fi observat cu o conștiințiozitate de savant — aplecat deasupra microscopului — întreaga evoluție a bacchilului dragostei, în mediul sufletesc al Lilianei. Avem astfel o Liliană, femeie, profund și omenească.

Încă un „caz” la colecția de documente omenegii, a D-lui Rebreanu.

Am lăsat la urmă, intenționat, „Adam și Eva”, roman cu totul aparte, de o factură inedită, tratând o temă bizară, lucrare care după spusele autorului i ar fi personal cea mai prețioasă.

„Adam și Eva”, aduce în literatură, turburătoare problema a *metempsihozei*, strania ipoteză pe cari o cred posibilă mulți adepți.

Este știut în ce constă acest bănuț fenomen: Sufletul ia după moarte forme fizice diferite, continuând astfel să trăiască, intruchipat în persoane diverse, o viață eternă. Căsim în „Adam și Eva”, această problemă tratată de D-l Rebreanu. Autorul însoțește două suflete — al lui Adam și al Evei — în ciudata lor călătorie, prin

timp și spațiu. E într'adevăr un subiect demn de pana D-lui Rebreanu! Nu putem zice că „Adam și Eva” este o carte slabă; ea ese însă din cadrul normalelor preocupări ale D-lui Rebreanu.

Întă-ne ajunși acum la finele expunerii, destul de superficiale, asupra epicii D-lui Rebreanu. Desigur că au mai rămas încă multe de spus. Spațiul nu ne permite însă — și dealteii nu ar fi locul — să pătrundem cu mai multă adâncime în miezul operii romancierului ardelen.

În orice caz din cele înșiruite mai sus, reiese cu destulă claritate, ceace caracterizează personalitatea D-lui Rebreanu în literatura română contemporană. Un talent covârșitor, de necontestată calitate, o rară putere de analiză psihologică, un realism de un sobru impresionant, toate învăluite într'o formă — care deși aparent, neglijentă — are în ea, ceva din măreția trăsăturilor în piatră. Iată toți stâlpii, cari formează la un loc, soclul pe care se sprijină cu multă siguranță, masivitatea unei stanci: Liviu Rebreanu.

Mihai M. Manolescu

„...Flăcăul sosi încălzit de drum. Se opri în marginea delnței, pe răzorul ce o despărcea de altă făneță, tot așa de lungă și de lată, pe care Toma Bulbuc o cumpărase acum vreo zecce ani dela Glanetașu. Cu o privire setoasă, lon cuprinsă tot locul, cântăreându-l. Simția o plăcere atât de mare văzându-și pământul, încât îi venea să cadă în genuchi și să-l îmbrățișeze. I se părea mai frumos, pentrucă era al lui. Larba deasă, grasă, presărată cu trifoi, unduia ostenită de răcoarea dimineții. Nu se putu stăpâni. Rupsse un smoc de fire și le motololi pătimaș în palme...”

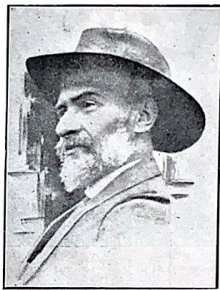
LIVIU REBREANU
(„Ion”, v. I, pag. 56)

G. H. COȘBUC

Au trecut aproape trei sferturi de veac decât a venit pe lume G.orge Coșbuc, în căsuța scundă din satul Hordon, Jud. Năsăud, unde își împărțeau necazurile și bucuriile lor mărunte, părintele Sebastian și preoteasa Maria.

Natura sălbatecă și mândră, necălcată de picior românesc, de pe dealul Hordonului, a primit voioasă jocurile copilului sburdalnic, care din copacii și din florile ei culegea nectarul pe care avea să-l verse mai târziu cu dărnicie în imnurile sale de proslăvire a peisagiilor din satul copilăriei.

Odată oșos de joaca lui, copilul s'a suit în bătărea dascălului Tănăsucă, să se odihnească.

A vrut apoi să știe ce sunt semnele fără înțeles din cartea după care dascălul Tănăsucă cântă în strună; cântărețul l-a învățat atunci să deslușească slovele. Și, fiindcă i-a plăcut știința de carte, copilul s'a dus în satul vecin, Telciu, la școala primară și după aceea la liceu, la Năsăud. Colegii și profesorii au recunoscut imediat într'însul fluidul misterios și minunat al inspirației poetice, au făcut cerc în jurul lui și l-au ocrotit de micile asperități ale vieții, lăsând să-i crească în voe aripile imaginației pentru sborul în lumea năstrăvănată a basmelor. Și s'a întâlnit acolo, în lumea poveștilor cu crai și cu zâne, a căror fapte minunate le-a scris apoi, să știe și colegii lui pe unde a umblat.

Când, după terminarea liceului și după un scurt popas la universitatea cu prea mulți un-

guri dela Cluj, Coșbuc a fost primit cu brațele deschise la ziarul Tribuna dela Sibiu, el își continuă călătoriile lui fermecate prin ungherele unei lumi nepătrunsă decât de imaginația lui iscoditoare și scoate la iveală personajii nemăintălnite în alte basme ce năzdrăvanul „Pepelea din Cenușă”. Într'o zi, ca să se plătească față de împărății și sfințicii care-l avuseseră atata vreme oaspe în căruțile lor, i-a poftit pe toți în satul lui din poala unui deal, la o petrecere mare, la Nunta Zamfirii...

„Nunta zamfirii” a fost nunta lui Coșbuc cu gloria, tovarășa credincioasă care nu l-a mai părăsit până la sfârșitul vieții lui. Maioreșcu a binecuvântat și el unirea lor, publicând în „Convorbiri literare”, feericul poem.

Dar viața nu e numai șir de petreceri și de nunți. Coșbuc a trebuit să și dea seama de aceasta căci și pe el, ca pe toți intelectualii români din Ardeal a început să-l apese tendințele de maghiarizare, reînceptuă cu furie de guvernul dela Budapesta. Flăcăul din Hordon nu era obișnuit să stea multă vreme la cumpănă; și a luat desaga cu poveștii în spărare, a trecut munții ce despărțeau frații de frați și a poposit în București, capitala împărăției spirituale a tuturor românilor. În orașul atât de mare și plin de vieață n'a fost totuși loc pentru inadaptabilul Gheorghe Coșbuc. Copilul răslătat de pomii lui din Hordon, de colegii din Năsăud, de confrății dela „Tribuna” s'a pomenit cu inima înghețată de răcelile pe care i-au arătat-o orașenii. Surprins la început, deprimat mai în urmă, i-a venit gândul întoarcerii la plopii care-l așteptau departe, pe o coamă de deal. Era cu neputință însă, căci împărăția austro-ungară îl considera dezertor din armata sa.

Fiindcă nu putea merge la Hordon a chemat el pajitile și pădurile copilăriei să vină să-i țină de urit în orașul mare și străin. Au răsnit atunci din închisorile aducerii aminte, imaginile fericirii de odinioară și s'au așternut pe hărțile, spre neuitare veșnică, în „Balade și I-dile”. Au venit apoi altele și altele și poetul le-a adunat cu grijă în „Fire de Tort” și „Ziarul unui pierde vară”. Nimic altceva decât pulsațiile naturii, nu trășete în cântecele lui Coșbuc. Poetul însuși e simplu spectator înmărmurit în fața maestrului tablou zugrăvit de Creator.

Războiul independenței trezește în inima lui mare, nobilul simțământ al iubirii de neam. Pentru înțelesul oamenilor dela țară din mijlocul cărora se ridicase, Coșbuc scrie „Povestea unei coroane de oțel” și „Războiul nostru pentru

GOGA ȘI ARDEALUL

In problema unirii, Ardealul a jucat rolul factorului determinant.

Intr'adevăr, gândind-lă la o unire fără Ardeal! E ca și cum ar fi să ne imaginăm un sfânt fără magia nimbului, o fabrică fără motor, un smeu fără coadă!

România cea Mare, nu putea să lase mutilată, din sângerosul război mondial. Ea se cerea întregită. Or, această firească întregire presupunea mai întâi realipirea Ardealului. Un smeu ciuntit de coadă nu mai visează mângăerile loliene ale înlălmilor. O fabrică nu-și mișcă nici o roțiță din uriașii ei angrenaj, până ce nu-i dă impuls prezența motorului; el dinamizează întregul mecanism; *fără el*, întreaga aparatură e o biată natură moartă... iar fabrica rămâne pustie!

Firește, România atebelică nu s'a simțit niciodată prea fericită în hipostaza de mamă condamnată să-și vadă copiii pe mâna străinilor. Acea Românie zadarnic încerca să iradiază lumina zămbetului forțat peste o tristețe care nu se mai putea masca oricum. Un asemenea zămbet iluzoriu nu putea îndulci tristețea din adăncuri și nici opri revolta interioară, care urma să trîmpălcă.

Da! Vechiul Regat a suferit mult, îndurând durerea de a-și vedea pe cel mai mare și mai drag copil ajuns pe mâini străine. Acest copil și-a purtat crucea martirului, cu un eroism moral fără precedent în istoria tuturor popoarelor. Și chiar! Nu există, pe lume, neam care să fi traversat vicisitudinile unui *intreg mileniu*, cu atata eroism, cu atata demit-

neatârznare". Dar țărânul, biet, n'avea atunci vreme să cetească căci abia mai putea răsufla sub apăsarea nemiloasă a clasei de sus. Gemul desnădăjduților a ajuns la urechea poezului cu haine orășânești, dar cu suflet de țărân din Nășăud.

Și atunci, cerul senin pe sub care a roșit calul lui Fulger și al lui Ben-Adam, pe sub care au mers înlălmii îndrăgostiții idilelor și s'au luptat vitejii baladelor, cerul acela albastru s'a călărit cu nouri negri, prevestitori de vijelie și Coșbuc a scris: "Noi vrem pământ".

Au scăpărat fulgere, au tunat tunete și reformele au venit ca o ploaie binefăcătoare pe un ogor supt de secetă îndelungată.

În acest timp flacăra cea mare a încrederei în viață din sufletul poezului, devenise o biată lumină ce abia mai pălpăia. Cu moartea fiului drag, vântul durerii a șins cea din urmă licărire. Dar, candela sfântă a poezilor lui se aprinsese făclile speranței în sulețele tuturor, făclii care au luminat drumul către România Mare.

G. I. Florian

V L Ă S T A R U L
→ 28 ←

tate, cu atata conștiință de perdurabilitatea substanței sale etnice. Infinitele invazii, împilări și suferințe îndurate eroic de românism, par'că i-au fost necesare ca dogoarea unui foc purificator. Așa se explică persistența substanței valahie în Dacia Traiană. Și tot așa se explică neîntrerupta legătură între românii trăitori pe ambele versante carpantine.

Conștiința unității naționale n'a dormit niciodată. Ardealul avea grijă să păstreze intacte relațiile de bună vecinătate cu frații lui din sud-estul Carpaților. Intre cei *deici* și cei *de dincolo*, munții Carpați n'au

fost un baraj, oricât de sporită și vigilentă ar fi fost paza grănicierilor maghiari. Carpații au fost *eri*, cum sunt și *azi*, coloana vertebrală a românismului.

Din straturile Evului-Mediu și până în epoca lui Horia, a răsunat aceeași limbă pe văile și plaiurile transilvane. Și același suflet românesc a dăinuit, oriunde limba noastră s'a vorbit.

Dela tragedia lui Horia la revoluția Iancului, *idea națională* prinde consistență și capătă contur de realitate pozitivă, vie, impunătoare. Iar dela Avram Iancu, trecând prin faimosul proces al memorandumilor, drumul urmat de ideea națională trebuia să fie repede parcurs, căci a fost și foarte scurt.

Intre cei *deici* și cei *dedincolo*, raporturile continuau să fie tot mai strânse, tot mai cordiale și fecunde. Un fenomen de osmoză spirituală regulariză aceste inevitabile relații fratere.

La începutul secolului XIX, Ardealul ne trimite pe *George Lazăr*, pe acel crăinic care avea să poarte, în mâinile lui de *cărturar autentic*, torța luminoasă a culturii civilizatoare. Crăinicul sosia de peste munți

Primit cu oarecare nelcredere de către boerii munteni, Lazăr totuși izbutește să întemeze prima școală românească. Școala lui a fost și cea dintâi școală a naționalismului. Căci el a cunoscut scrierile celor trei corifei uriași: *Sincai, Micu, Mator*, cari au pregătit, prin opera lor, calea spre aceeași țintă luminoasă, spre același magic ideal: *unirea tuturor ce grăesc în aceeași limbă*.

Dar Ardealul nu ostenea să sune mereu goarna pentru mobilizarea energiilor naționale.

În sânul acestui bogat și misterios Ardeal, totdeauna s'au plămădit oameni cari să poată răspunde marilor întrebări ale istoriei. În masivul Carpaților, doară, n's'au putut conserva toate valorile cari constituiesc patrimoniul specificului nostru național.

Este natural ca, tot din sânul acestui Ardeal, să se ivească, încă un exemplar care să-i cânte durerile și nădejdiile, să-i aline suferințele, și să-i vindece rănile milenare.

Era în prima decadă a secolului curent. Academia Română a primit un volum de poezii, pe care — pentru frumusețea originalității lor — necontestate și unanim apreciate elogios — ea le-a premiat imediat.

Erau poeziile lui *Octavian Goga*, — inegalabilul nostru bard național.

Numele nu era nou. Contemporanii auziseră de acest nume predestinat. Pe palmaresul gloriilor universale numele marelui scriitor va să fie înregistrat la locul meritat.

Octavian Goga personifică Ardealul. Marii săi precursori pe cari a știut să-i prețuească și să-i admire — (cași Eminescu) — până la venerație, par'că și-au transmis toată spiritualitatea, tot genul, tot idealul lor mesianic, în sufletul acestui cântăreț de rasă.

Goga și Ardealul! Două noțiuni al căror conținut identic se justapau ca să formeze un tot armonios.

S'iar putea spune că Ardealul ata să ne ofere, din vreme, acest exemplar de marcă. Pare-se că și poezul, zămislit din substanța celui mai autentic românism, și-a dat bine seama de *misunea lui istorică* și mai ales de răspunderea ce incumbă un *apostolat național* atât de spinos, care cere atâtea jertfe.

Să demonstrăm dacă apariția lui Goga a fost solicitată de destinul acestui neam. Adică să vedem dacă epoca în care personalitatea lui se afirmă, putea să-și aleagă, în el, pe omul cu adevărat reprezentativ și ilustrativ. În acest sens, este foarte necesar și chiar *instrucție* să analizăm pulsul societății și temperatura politică a momentului, în care această stea de primă mărime apare la orizontul literaturii naționale.

...În Hematologie, se știe că *temperatura scăzută* exercită asupra leucocitelor o acțiune paralizantă. Atunci se prilejuiește slăbirea organismului. Invazia microbilor nestăviliți de niciun baraj se produce, în chip fatal! Deci, concluzia că vitalitatea leucocitelor e în funcție de *un anumit nivel de temperatură*; deaci adevărul axiomatic că o *temperatură ridicată* la un *nivel determinat*, este o condiție sine qua non pentru fortificarea substanței vitale a leucocitelor. Capacitatea lor de rezistență găsește un sprijin efectiv în menținerea unei

temperaturi mai ridicate. Viabilitatea lor, fiind astfel *garanată*, coeficientul de robusticitate al organismului se mărește și *energia vitală se potențează*. Este tocmai ceea ce urmărește orice individ gelos de ființa lui, de destinul lui. Ce se petrece cu individul se petrece și cu Nația. Ea are nevoie de temperatura înaltă a unui ideal care să încalzească speranțele poporului, doritor de *unire și libertate*.

Și, când un individ se îngrijește de viitorul ființei lui efemere, atunci de ce nu s'ar îngriji și nația de viitorul ființei sale ce se refuză efemerului. Nouă — ca Români — ne place să credem, să sperăm și să trăim sub semnul unui destin de aur, care să asigure *perenitatea* nemulii noastre prevăd.

Dar pentru asigurarea acestei perenități condiționate, orice nație își creează instrumente de luptă, căutându-și oamenii cari să-i încorporeze spiritualitatea, să-i personifice aspirațiile, să-i reprezinte voința de putere și de afirmare.

România și-a găsit, în Octavian Goga, pe *poetul* care să-i cânte durerile și nădejdiile; pe *gânditorul* care să-i formuleze lapidare dorințele; pe *bărbatul politic*, care să-i susțină interesele vitale.

Ca poet, — spune un critic distins — Goga „s'a afirmat la o o siguranță nedeamănițită cu nimic, apoi: „La o vârstă, în care poezii nu se văd decât pe dănișii, el s'a considerat — dela primul vers — ca o expresie a colectivității etnice, fixându-și o *misune socială*”.

Cași *Eminescu*, el a *crezut* în neam, la simțit în adâncime, l'a înțeles în misiunea lui istorică”.

Ca și genialul Eminescu, Goga e un profet al unității naționale. Mai mult. E luptătorul neînfricat, care a vrut să vadă imediat concretizată această unitate națională.

Soria a fost generoasă cu el. Căci l'a hărăzit fericirea de a trăi să-și vadă *idealul realizat*. Idealul lui — idealul Patriei. Bucuria Patriei — fericirea lui!

Toate poeziile lui („Ne chiamo pământul”, „Din umbra zidurilor”, „Cântece fără țară”) — toate au o respirație largă, un accent dramatic penetrant și o cuceri-toare viziune profetică. Acel „ton mesianic”, domină întreaga lui operă, *diavolice și după război*.

Eraismele s'au ce căutat în lirica lui severă. Ele sunt suprimate, grație concepției poezului la care „înășii iubirea se transformă într'un principiu de fericire socială”.

În acest sens, poezia „O rază” este ilustrativă.

S'a vorbit mult de „revoluționarul Goga”. Da! Goga e un autentic și viguros revoluționar. Dar toată revolta lui este dirijată contra *umilinței* unui popor împilat, — contra *mizeriei* unui neam spoliat de venetici.

În poeziile: „Clacășii”, „Grăul pământ”, „Coșaul”, revolta lui este legitimată de trista situație a țărânului ardelen robit de grofii maghiari.

Pentru a ilustra mai pregnant *mila* înfinită a poezului și *dragostea* lui pentru țărânul ardelen, e destul să cităm — din atâtea versuri celebre — numai câteva, ca acestea, unde *sapa* prohoditește pe mortul care a mându-ito.

V L Ă S T A R U L
→ 29 ←

DRAMA LUI LUCIAN BLAGA

Războiul Mondial, producând o mare turburare în toate ramurile de activitate ale societății, literatura produsă intim al vieții sociale în care se desvoltă, a suferit și ea o mare transformare. Viața socială post-belică a produs, în țara noastră, romanul, un nou gen de literatură, care în străinătate luate mereu desvoltare încă dela mijlocul secolului XVIII.

Romanul, este genul literar care se adaptează cel mai bine mentalității noastre post-belice, preocupată în același timp de multe chestiuni și cercetând cu spiritul său multe domenii. Romanul prin dimensiunile pe care le poate lua, are proprietatea de a cuprinde în același timp cât mai multe domenii și prin aceasta de a satisface

*„O viață 'ntreagă am fost tavorași,
„In plai și 'n arșiță de saare;
„De truda palmei tale aspre
„Eu n'am făcut strălucitoare
„Scelșirea mea spune rușinea
„Și jalea care mă purta:
„„Măi frate de glia tuturoara,
„Dar n'au săpat moșia ta!"*

Și sărmana săpă a țărânelui mort este obligată de post să-și povestească jalea și necazul că... a fost frântă de glia tuturoara (a străinilor), dar n'a avut norocul să sape moșia țărânelui român liberat de tutela străinismului.

Despre gânditorul Goga, nu ne îngăduie spațiul să scriem. Iar despre bărbatul politic, nu e locul să vorbim aci. El trăiește încă. E printre noi. Contemporanii nu pot și n'au dreptul să-i judece acțiunea lui politică, decât sub unghiul perspectivelor temporale.

Azi, se prea poate ca poetul să cedeze locul bărbatului de Stat. Azi el e hultit de unii, batjocorit de alții. Dar instinctul lui de vizionar mesianic îi îndrumă atenția, nu spre opacitatea unor contemporani adversari ci spre clamorile unui neam ce vrea să-și scrie singur paginile istoriei.

Octavian Goga este crainicul Ardealului umilit de trufia maghiară. Poezia lui a electrizat Vechiul Regat, prin dinamismul ei, prin extraherarea ei putere de evocare, prin irezistibila ei forță de persuasiune.

Unirea Ardealului, deci nu s'a făcut numai prin armele războiului. Căci nici un soldat n'ar fi pus mâna pe armă și n'ar fi pornit să cucerească Ardealul dacă drumul spre inima fraților de dincolo, n'ar fi fost pregătît și luminat de poezia lui Goga, de verbul lui vibrant și comunicativ.

Înta dece istoria nu va putea vorbi de Ardeal fără să subînțeleagă pe bardul lui profetic pe Octavian Goga.

Prof. Al. Niulescu

cerințele spirituale a unui număr cât mai mare de lectori.

În al doilea rând, romanul este prin excelență social; ori actualmente fie din pricina crizei economice, fie din pricina marelui perturbajului social produse de războiul mondial, chestiunile sociale preocupând cât mai mult spiritul omeneșc, este fatal ca romanul, factorul care expune cât mai obiectiv aceste chestiuni, să fie în mare cinste.

Este un fenomen asemănător celui petrecut în Franța în secolul XVII; din cauza crizei e-

conomice, toți scriitorii începând cu Fénelon călând să remedieze proasta stare socială, își preocupă spiritul cu chestiuni sociale și astfel ia naștere romanul, bine înțeles, având la început un pronunțat caracter social.

Și această universală influență care este: *necesitatea unei producțiuni epice de mare suflet, a romanului, au suferit-o; începând cu Liviu Rebreanu, creatorul efectiv în Ion, al romanului (eminamente epic) social și în Culeandra, al romanului pur psihologic; toți scriitorii cari s'au desvoltat în perioada post-belică.*

Toți scriitorii din toate domeniile slovei, și-au abandonat genurile și au încercat romane.

Unii au fost încununăți de succes, alții nu'st, în orice caz toți au tins spre același obiectiv. Numai câțiva poeți, deja consacrați în genul lor n'au încercat romanul; printre aceștia sunt domni: Ion Pilat, Adrian Maniu și alții, dar aceștia

erau formați încă din perioada ante-belică, emnamente producătoare de nuvele și versuri.

Înta însă un tânăr scriitor ardelean, care deși se desvoltă în perioada de după război nu se conformă influenței generale și se consacră exclusiv genului dramatic și celui liric, genuri mai fine, mai sensibile, cari produc mai ușor un efect estetic.

Romanului pentru ca să ajungă la un punct emotiv îi trebuie o lungă argumentare, care face ca emoția să se latipărească mai puternic în sufletul lectorului, însă care răpește intensitatea de emotivitate pe care nu o poate produce decât un conflict scurt, brusc și puternic prin dramatismul lui.

În lirică emoția estetică este direct comunicată lectorului, iar în teatrul lectorul este pus imediat în directă comunicare sufletească cu personajul dramei, pe când în epica emoția estetică trebuie abstrasă din evenimentele, de către însuși lectorul.

Înta pentruce în producțiile lirice și dramatice emoțiile estetice sunt mai puternice, dar dacă producția nu este extraordinară, preocupă numai pentru scurtă durată spiritul lectorului pe când producțiile epice preocupă mai mult spiritul cititorului deoarece efectele estetice erau dinainte argumentate.

Cărei influențe se datorește deci faptul că Lucian Blaga, abandonează deplin genul epic în care ar fi putut mai ușor să-și expue părerile sale și tot odată să se conforme mersului vechiului său și s'a dedicat complet produselor lirice și dramatice cari trebuie să fie într'adevăr extraordinare pentruca cititorii și chiar critica veacului său să le mai bage în seamă?

Înta o întrebare căreia nu i se poate da răspunsul decât printr'o ușoară interpretare a spiritului lui Lucian Blaga.

Pentru a fi epic, trebuie să fie organic și obiectiv. Dar Blaga este mistice (element ce disolvă organicul) și subiectiv, deci are caractere complet opuse cerințelor epice, iar în al doilea rând n'a căutat asemenea D-lui Ionel Teodoreanu, să obție cu orișice preț satisfacții pe cale epică, ci s'a ținut în cadrul genurilor sale dând producții cari prin genialitate s'au impus spiritului contemporanilor făcând din Blaga o figură a spiritualității românești.

Și prin asta figura literară a lui Lucian Blaga, devine și mai interesantă!

În articolul de față nu voi analiza producțiile lirice ale lui Blaga, deoarece vastitatea lor nu-mi permite, căci în lirica lui Blaga trebuie să analizez fiecare vers în parte, căci fiecare vers este o comoră de spirit; ci mă voi rezuma numai la producțiile sale dramatice.

Operele dramatice ale lui Blaga sunt în între-

gime străbătute de un adânc misticism, însă nu după modelul slav, ci un misticism popular românesc, care are totuși ceva organic în el.

În plus Blaga își alege subiecte cât mai organice posibil și aceste organice subiecte împechindu-se cu elementul mistic dau efecte literare foarte interesante, iar conflictul dramatic bine alimentat de elementul organic, capătă o notă adânc-tragică prin introducerea influenței mistice.

În *Zamolxe*, prima sa producție dramatică se poate bine vedea influențele aritate mai sus, bine împechiate și creind din acest mister dramatic o operă interesantă.

Fapta o piesă mică, publicată în editura „Vremea”, este o lucrare asemănătoare „Patimei Roși”, tocmai prin concepția fatalistă de care este străbătută.

Tânărul pictor Luca are moștenit în germenii săi, crima, pe care o privește ca o fatalitate de care nu se poată scăpa. Într'o seară furtunoasă și în adevăr stranie, prin auto-sugestie este vindecat, iar o lume nouă începe pentru el. Sentimentul prieteniei se amestecă în acțiunea piesei, dând o notă de real acestei lucrări atât de stranie.

Cazul patologic al pictorului Luca este dovada unei fine sensibilități, chiar foarte accentuate a subiectivului scriitor Lucian Blaga.

Opera dramatică de căpetenie a lui Lucian Blaga este piesa: „*Cruciada copiilor*”.

Ca să nu fiu acuzat de interpretări echivoce, voi expune pe scurt subiectul, iar din el voi extrage tema autorului.

Acțiunea piesei se petrece în evul mediu într'o cetate ortodoxă, pe malurile Dunării. Meru, mereu trec prin cetate grupuri de copii, adunați de călugării catolici, pentru a fi duși în cruciada la Sfântul Mormânt, deoarece călugării catolici cred că, micii copii prin curățenia lor vor putea să biruiască pe păgâni, lucru pe care nu a putut-o face toată forța cavalerilor adulți.

Înta însă că și în cetatea ortodoxă își face apariția unul din acești misionari și cauză să adune cât mai mulți copii.

Printre copiii care jură să plece spre Sfântul Mormânt este și Radu fiul castelanei, a cărui bărbat murise în cruciada cu 10 ani înainte.

Doamna oprește pe Radu să plece, însă tot din neglijența doamnei, călugărul catolic reușește să plece cu ceilalți copii spre Ierusalim.

Copiii cetății mor pe drum, dar și Radu se îmbolnăvește și pierd din zi în zi.

Dar înta că într'o zi Teodul, călugărul misionar se întoarce înapoi.

Doamna trimite după el spre a-i destega din jurământ copilul, dar una din mamele a cărui copil fusese luat de el spre Ierusalim și murise pe drum, îl omori.

PĂGINA JOCURILOR

Triplu pătrat

de Alexandrescu Dinu, cl. V B.

Faraon Egiptean din perioada Memphita
Capitala unei țări europene, f. Cristiania
Faraon Egiptean din noul imperiu Theban
Capitala unei țări Baltice.
Zeu asirian, care repr. planeta Saturn
Oraș istoric în Africa
Port în Italia de Sud
Lac la frontiera Italo-Elvețiană
Fluviu în Germania
A patra planetă ca mărime
Mare filosof și geograf german
Colonie Greacă, din Grecia Mare
fundată de orașul Chalcis

Jocul este numai în linie orizontală.

Deslegătorii jocurilor din „Vlăstarul” No. 1

Cl. I A. — Bădău M.; Brăileanu D.; Herman Jacques;
Brejbeanu C.; Gh. N. Drăgulescu; Dumitrescu Ene;
Ellenberg Eduard; Georgescu A. Florin; Ioan I. Ioan;
Dargheleci.

Cl. I B. — Mitz Constantin; Rădulescu V. Dan;
Rădulescu N. Mihail; Speri Armando.

Cl. II A. — I. D. Constantinescu; Rădulescu Gr.
Cl. II B. — Nicolau Eugen; Popa N. Dumitru.
Cl. III A. — Georgian R. Paul; Grozdea D. Ioan; Io-
nescu Mircea; Negoescu Dumitru.

Cl. III B. — Ionescu Stelian; Lungu Vladimir; Ore-
zanu Tudor; Saront Sergiu; Simionescu Alex.; Teo-
doru Paul; Tinculescu N.

Cl. IV A. — Bădescu N. Aurel; Bessoneanu J.; Cal-
voiorescu Dumitru; Caracăș Mircea; Crețulescu Valeriu.

Cl. IV B. — Parvănescu Alex.

Cl. V. — Actarian Virgil Corneliu; Dinu Mircea Ale-
xandrescu; Bossel F. Gh.; Dobrovici Ioan; Fischer Ma-
rio; Nachmias I.; Pârșan I. Ion.

Redacționale. Tragerea premiilor No. 1, va avea loc
cu ocazia primei șezători a cl. VII. Premianții vor fi
publicați în numărul viitor. Dăm mai jos lista premiilor:

- I. Un abonament pe un an la „Vlăstarul”.
- II. Un creion automat.
- III. O cutie cu voșlete.

Deslegătorii jocurilor din No.
1, însoțite de bonul respectiv,
se vor da elevului I. Blăck cl.
VII, cel mai târziu la 22 ianua-
rie 1956.

VLĂSTARUL - No. 2 - J	
Bon de jocuri	
Numele	.....
Cl.	.....
Liceul	.....

Atunci Doamna într'un moment de suresci-
tare nervoasă, îi îngăduie lui Radu să plece
spre locurile sfinte, ca printr-o minune dumne-
zească, Radu poate să se miște, merge până
la fereastră, să cheme din nou copiii spre o
cruciadă la Ierusalim. O lumină cerească îi al-
bește fața și Radu cade mort.

Acesta este, pe scurt, subiectul. Conflictul este,
în aparență, limitat în timp și spațiu, în fapt el
este însă adânc și profund omeneșc.

Cruciada spre Ierusalim este *fața mare* de
totdeauna spre care tinde spiritul tânărului.

Dacă un spirit ales, simbolizat în piesă prin
prin *Teodul călugărul*, ridică în lumină această
chestiune toți tinerii sunt alături de el.

Părinții cari îi iubesc material, opunându-se po-
runcii spiritului lor se pun în direct conflict cu ei.

Dacă părinții înving, copii se distrug mate-
rialmente și când izbutesc totuși să impună
ideea de a-și realiza idealul cu iubirea materială
a părinților, nu se mai pot realiza decât spiri-
tualmente materia fiind distrusă dinnainte. A-

ceasta este tema pe care Lucian Blaga, o pune
în „Cruciada copiilor,” temă după cât se vede,
profundă și adânc omenească și ținând seama
și de faptul că este concepută de un tânăr; ca-
pătă o deosebită semnificație în special pentru
noi, adolescenții.

Tema este perfect organică și realizată în-
tr'un cadru mistic.

Deci cele două elemente, caracteristice operei
lui L. Blaga sunt și aici măiestrit realizate. Ul-
tima operă, ce a încununat producția de până
acum a lui Blaga este „*Aaram Iancu*”, piesa
de curând reprezentată la Teatrul Național.
Deoarece în numărul trecut al „Vlăstarului”
m'am ocupat de această piesă în cadrul unei
cronici, nu e nevoie să mai insist. Opera dra-
matică a lui Lucian Blaga, vastă pentru vârsta
autorului, prin concepția ei, se impune ca re-
prezentantă a literaturii dramatice ardelen-
ne. Pentru aceasta, acest articol!

Al. Dragomirescu-Baranga

TIPOGRAFIA
„GRAIUL ROMÂNESC”
BUCUREȘTI II.
STR. CHITILEI
Nr. 3-A
